

ELLENSÉG KEZÉBEN

TÖRTÉNETI VIGJÁTÉK
NÉGY SZAKASZBAN.

IRTA:
HALIS ISTVÁN.

Minden jog fentartva

GUTENBERG-NYOMDA, NAGYKANIZSA.
1913.

SZEMÉLYEK:

Vitéz Mihály, csurgai tanító.
Babócsay József, kanizsai városbíró.
Szobovics János » aljegyző.
Szentgyörgyi András »böcsületbeli« városi
tanácsos.
Faddi Ignác timár } külső
Kolompár Sándor gombkötő } tanácsosok.
Dóka Péter, Szalamegye főadószedője.
Apollonia, felesége.
Kristóf, vármegyei huszár.
Korntheuer Zsigmond, urodalmi tisztartó.
Marics Lizi, a gyámleánya.
Verner Mátyás, éjjeli őr.
Bécsi János, csizmadia.
Málek Gyura, fuvaros (a deputációval).
Csondor Istók » (a francia csapatnál).
Meskó György } városi hajduk.
Zsidi Jóska }
Böcögő Kati, árvaleány.
Kolongya Jancsi, kanászbojtár.
Szeglet Ferkó, parasztleány.
Városi főjegyző.
Parasztasszony.

Kis fiu, (mintegy három éves) a parasz-
asszony gyermeke.

Kéményseprő.

Postakocsis.

A hahóti plebános.

Sászőr tiszt.

Forspontosok. Sászőrök. Cigányok. Parasztok.

Történik az első szakasz Kanizsa utcáján,
a második a kanizsai városbíró hivatalos
szobájában, a harmadik és a negyedik a
hahóti erdőszélen.

Idő: a Napoleoni háboru kora.

ELSŐ SZAKASZ.

Hajnali három óra.

(Kanizsa egyik utcája. Apró házak zsalus ablakkal, előttük lécz-kerítéses kicsi virágos kert. Az utca két oldalán árok. Minden kapunál hid Nyári félhomály.)

ELSŐ JELENET.

Vitéz. Szobovics. (Lassan jönnek. Szobovicsnak szűr van a nyakában, és paraszt kalapot tart a kezében. Egy nagyobb ház előtt megállanak.)

Vitéz: Itt megkezdjük?

Szobovics: De meg ám! Még pedig mindjárt! Most meg kell csinálnunk, mert még a multkor adott okos tanácsod szerint intézkedtem, hogy a kedvező alkalmat el ne szalaszszuk. Mivel ma hivatalosan utazom, tehát elkerülöm a feltűnést, hogy történetesen velem együtt ugyanazon a napon tünik el Lizi is.

Vitéz: Szóval megjött a kedvező alkalom!

Szobovics: És vele megérkeztél te is. Köszönöm, hogy levelemre még az este megjöttél Csurgóról!

Vitéz: Mi az a pár órai gyaloglás? Pompás,

könnyü séta volt az egész! Aztán szívesen is tettem. (Tréfásan) Sőt máskor is rendelkezél velem bátran! (Dudolva) Téged boldogít a leány szerelme, engem vigasztal Bacchus bora!

Szobovics: Enyje hát nem fárasztott ki az egész éjszakán való mulatás, hogy ilyen jó kedved van?

Vitéz: Mért ne volnék vidám? Fölséges italt mérnek a »fekete prücsök«-ben! Aztán minő gyönyörű nóta az a »bornak együgyü dicséreti«, melyre a kántortok tanított az éjszaka! Nem csoda, ha ötvenszer el kellett énekelni! Hogyan is van? (Halkan éneкли.)

Jó az bor!

Jó az bor!

Jó az reggel, délben és vacsorakor!

Éppen oly jó éjfélkor,

Miként piros hajnalkor!

Jó az bor,

Mindenkor!

Szobovics: Hanem az a másik se utolsó nóta!

Vitéz: De nem ám! (Halkan éneкли.)

Iszok!

Hej, iszok!

Reggelig iszok!

Mennél jobban
 Iszok, annál
 Jobban vigadok!

Szobovics: No majd igazán jobban iszunk, ha sikerül a munkánk! Iszunk álló hétig egy huzomban! Most azonban ne énekelgessünk, mert a cselekvés helyére értünk! (Halkabban.) Ez a szemben levő ház a Liziéké. Az a kapujok! Az éjjel nem igen beszélgethettünk a dologról, mert mindig velünk voltak a mulató társaink, de azért tudod mit kell tenned? Vigyázz, hogy baj ne legyen!

Vitéz: Ne félj! Rendbe hozok én mindent!
 Csak Lizi ne akadékoskodjék!

Szobovics: Bizony! Nehezen tudtam rábeszélni!

Vitéz: Hát azt megmondtad, hogy a tűzkiáltásra azonnal fusson az utcára?

Szobovics: Csak úgy tudtam kicsikarni a beleegyezését, hogy ünnepélyesen megígértem, mikép még az első nap betérünk utközben a csatári plebánoshoz, aki jó barátom, és az meg fog esketni bennünket. De én a tüzi lármától tartok! Még valami bajod lesz miatta!

Vitéz: Ne félts engem! Ki merne hozzám nyulni, mikor nemes ember vagyok?

Szobovics: Hát a kanizsaiak annyira el vannak keseredve a sok tüzi veszedelemtől, hogy ha el találnak fogni a hamis láрма-kiáltás miatt, nem igen kérdezzetik nemes ember vagy-e? hanem az első felindulásban agyon is üthetnek! Nem lehetne inkább elhagyni a kiáltást?

Vitéz: Nem bizony! Hisz magad mondtad, hogy feltűnés nélkül másképp nem jöhet ki Lizi a házból az utcára, hanem csupán a tűziveszedelem miatti zavarodásban. Bizzál bennem! Elvégezem én a dolgot!

Szobovics: Hiszem, hogy jól csinálod, mert a te gondolatod az egész! De azért nagyon kell vigyáznod!

Vitéz: Ne félj, minden jó lesz! Ha pedig netán akadék kerülne utba, majd elhárítom! De el ne felejtsd, hogy neked előbb el kell menned, mielőtt Lizi az utcára jön! Mert másképp együtt láthatnának benneteket! Hát a deputáció hogyan vonul ki, vagyis milyen lesz a kocsik rendje?

Szobovics: Az első kocsin én ülök Szentgyörgyivel meg Faddival. Mind a hárman Kanizsa deputátusai vagyunk. A franciák

ellen felkelő lovas seregnek viszünk ajándékot Egerszegre, és egyuttal a császári katonasághoz két legényt szállítunk.

Vitéz: Hány kocsi lesz?

Szobovics: Négy. Az elsőt, amint mondtam a deputáció utazik. A második szekéren az ajándék pokrócokat meg a lószerszámokat szállítjuk. A harmadik szekéren lesz az a két legény, kiket az ezrednek kell nyugta mellett átadni, mint a város által beszolgáltatandó önkényteseket. Mindenik forspontra egy-egy hajdu vigyáz. A negyedik szekér tulajdonképen nem is tartozik a deputációhoz.

Vitéz: Hát akkor hogyan kerül közétek?

Szobovics: Azért jön velünk, hogy nagyobb bátorságban utazzon. Azon a szekéren ugyanis Szalamegye főadószedője, Dóka Péter utazik, kit a francia háboru kitörésekor a vicispán Kanizsára küldött a megye kasszájával, és az azt őrző egy szál megyekatonával. Azt gondolták, hogy Kanizsán jobban meg lesznek védve az ellenségtől.

Vitéz: Hiszen nincs is baj.

Szobovics: Dehogyan nincs! Az egész környék népe Kanizsára menekül. Zsufolva van a város emberekkel, marhákkal. A

katonaság is folyton jön-megy. Tegnap aztán hire kerekedett, hogy francia csapat közeledik, mire a főadószedő megrémült, és a kasszával meg a katonával vissza menekül Egerszegre. Dóka uram engem kért meg, hogy a deputációval utazhasson. Én beleegyeztem, de kikötöttem, hogy visszonzásul hozzon el a kocsiján két embert, kik majd a Bécsi csizmadia háza előtt ülnek föl. Ott az a harmadik épület a Bécsi háza!

Vitéz: Ahán tudom már! Erre a szekérre én ülök a Lizivel! Hanem a főadószedő mit szólt — a leányszöktetéshez?

Szobovics: Nem tud biz az semmit se róla! De nem kell tőle tartani! Annyira elfoglalja minden gondját a vármegye kasszája, hogy másra nem vigyáz!

Vitéz: Nono! Egy szép leányt könnyen meglát az ember!

Szobovics: Csakhogy Lizi férfi ruhát vesz magára! De külömben is leszoktatta Dóka Pétert a felesége a leányok nézegetéséről. Menten kikaparná a szemét érte! Sőt azt mondják, hogy négyszemközt meg is veri az urát!

Vitéz: Haha! Pompás alak lenne valami

komédiában! Így már elhiszem, hogy nem kell félnünk a főadószedő urtól!

Szobovics: Még másképp is gondoskodtam a biztosságtokról! Ugyanis a főadószedő forspontosa Málek Gyura, az én emberem, ki mindenbe beavatva van. Szükség esetén segítségemre lesz. Ez a fuvaros itt megáll. Megvárja míg te egy férfi ruhás asszony személylyel a szekereére ülsz, és rögtön vágtat utánunk.

Vitéz: Helyesen van! Add ide a szűrt, mert még magadon felejtetted! A kalapot is add át! (Átveszi a szűrt meg a kalapot.) És most fogjunk hozzá!

Szobovics: Ohó, már elfelejtetted, hogy előbb a deputáció indul, és vele megyek én is?

Vitéz: Jó, jó! De ha sokáig kell várni, hát én énekelni kezdek!

Szobovics: Az Isten szerelméért, ne bolondozz! Hisz annyira fontos a dolog, hogy úgy érzem magamat, mintha fejem forogna kockán! Külömben a deputációnak mindjárt ide kell érkezni, mert hajnalra állapítottuk meg az indulást, hogy hűsiben utazhassunk. (Halkabban.) Vigyázz! Verner Mátyás közeledik, a bakter! Huzódjunk a kapuba! (Mindkettő a kapu-félfához lapul.)

MÁSODIK JELENET.

Előbbiek. Verner. Bécsi. (Ez utóbbi bent a házában.)

Verner: (Az átellenes oldalon jön, hosszú dárda a kezében. Megáll Bécsi háza előtt és énekelve kiáltja.)

Effel után orra három,
Már asz utamat pejártam.
Tiszre, fiszre fityászatog,
Hoty károogat ne faljatog!
Jeszszusz nefét ticsérjéteg,
És a bint elkeriljéteg!
Metyeg én is nyukofóra,
Effél után hárrom orra!

Bécsi: (Az ablak zsaluja közt kikiált.) Eltakarodjék innen! És ha még egyszer a házam előtt meri az órát kiáltani, hát megsámfázom! Ha nem tud magyarul, akkor orditsa németül a mondókáját! Érti?

Verner: Csag nem harakszani! A varaspiró ur porancsolt, hoty musszejn giáltani motyarul! Motyarul! Érti?

Bécsi: (A szobából.) Mit, még felesel velem? Egy polgári csizmadia mesterrel? Rögtön meglövöm! (A zsalun végig rántja kezét, nagy dörrenés között a zsalu levelei lecsapódnak.)
Bumm!

Verner: (Megrettenve elugrik, az utca másik oldalára szalad, és hozzáütődik Vitéz Mihályhoz.) Jáj nekim, mekhalog!

Vitéz: (A szürt maga elé tartva lehuzza fejét, és az űr felé bökk.) Háu! Psissz! Dr-dr! Hám-Hám!

Verner: (Még jobban megijed.) Jeszszusz Maria! Asz erdeg! (Elszalad. Futás közben a dárdájával hadonász maga körül. Elbujik a harmadik hid mellett.)

Szobovits: (Nevet.) Ezt jól csináltad! Hanem ideje is volt, hogy megszabaduljunk a baktertől, mert már amott jön a deputáció! Hát én megyek hozzájuk! Te pedig siess majd utánunk, hogy a gyám-apa utol ne érjen! Isten veled! (Elmegy Bécsi háza elé.)

HARMADIK JELENET.

(A homályból parasztszekér bontakozik ki.)

Voltak. (Verner nélkül.) Szentgyörgyi. Faddi. Zsidi. Forspontos kocsis.

Zsidi: (a kocsishoz.) Álljon meg! Itt kell megvárnunk a vice-nótárius urat!

Kocsis: Hóhá, hó! (megállítja lovait.)

Faddi: (a kocsin ülve Szentgyörgyihez) Bizony,

nagy áldozatot hozunk a közügyért, amikor ilyen korán már munkálkodunk!

Szentgyörgyi: Jól bizonykol! Hisz mindenki tudja, hogy a szegény külső tanácsosok annyit dolgoznak majd beleszakadnak!

Faddi: (büszkén.) Bizony, nehéz munkát ad a tanácsosság! Nem is tudna más eleget tenni ennek a hivatalnak, csak én! De én szeretném látni azt a hivatalt, amit nem foglalhatnék el? Még a városbirói tisztséget is képes volnék elvégezni!

Szentgyörgyi: Ugyvan! Tudom is az okát, mért? Mert Faddi uram komolyan intézkedik. Minden ügy mellett erősen gondolkozva könyökére támasztja fejét. Sőt nem riad vissza attól sem, hogy a tisztség tekintélyének megóvása céljából rendkívüli munkásságot fejtsen ki! Ezért könyököl a tanácskozó asztalnál, könyököl otthon az ablak párkányon, könyököl a templomban, könyököl a kocsmában. Persze gondolkozik mindig! Hát ez olyan nagy munka, hogy közönséges ember nem bírja ki! Nem is tudná más elvégezni, mint Faddi uram!

Vitéz: (nevetve morogja maga elé.) No lám! Hiszen akkor ez valóságos könyökös tanácsos!

Faddi: Ugy tetszik, mintha csufolkodna Szentgyörgyi uram! (Méltóságosan.) Már pedig azt kikérem magamnak! Én adózó polgár vagyok!

Szentgyörgyi: Én pedig mint nemes ember, nem vagyok adózó, de úgy gondolom, hogy ha nem volna dulló, hát akkor pénzt nem adna adóba Faddi uram sem legfőlebb veréb fejeket!*) Külömben meg vagyok győződve, hogy kollega uram a közügyért az életét is föláldozná! Talán csupa önzetlenségből lett deputátus is!

Faddi: (Kidüleszti mellét.) Az már szent igaz!

Szentgyörgyi: Ha azonban a deputátusnak nem járna napi díj, akkor azt mondta volna: »Eb lesz deputátus!«

Szobovics: (Előbbre jön az ut közepére.) Hahó!

Faddi: Látom, hogy félre ismer Szentgyörgyi uram! Engem mindig félre ismernek! (Meglátja Szobovicsot, kiált.) Ni! Ahol van ni a vice-nótárius ur!

Szentgyörgyi: No, üljön föl aljegyző ur! (A kocsihoz.) Maga meg miért nem állott a Bécsi háza elé? Ha ilyen ügyetlen, hát

*) Abban az időben „kártékony állatok“ fejét is kellett beszolgáltatni adó fejében. A veréb fejek például zsinórra fűzve adattak át a pénztárnoknak.

semmi se menti meg attól, hogy tanácsossá ne válasszák! (Szobovicshoz.) Adjon Isten jó reggelt! Már azt gondoltam, annyira előre ment, hogy majd csak a városon kívül tudjuk elérni!

Szobovics: Adjon Isten jó reggelt, és adjon Isten szerencsét az utra! (Felül a szekérre, kezét fog az emberekkel, mi közben mondja) Ha én azt ígérem, hogy a Bécsi János háza táján csatlakozom a deputációhoz, akkor ez szentírás! Ott várakoztam már jó ideje! Most pedig mehetünk! (Megindulnak a kocsival.)

NEGYEDIK JELENET.

Voltak. Böcögő Kati.

Kati: (Sántítva szalad a szekér után és kiált.) Álljanak meg, az Isten szerelméért! Segítsenek a szegény árván!

Kocsis: Hohá, megálljunk! (Megállítja lovait.)

Kati: (Kiáltva.) Tanácsos ur, könyörüljön rajtam!

Faddi: (Szigorun.) Annyi becsületet se tudsz, hogy ugy mondanád: tekéntetes tanácsos ur? Nézze meg az ember! Aztán még a kocsinkat is meg merészeled állítani? Hát mit akarsz te baktató süldő?

Szentgyörgyi: Ugy-ugy, csak csufolja Faddi uram! Ugy se pártfogolja senki! Ez illik a tanácsosi tisztséghez!

Faddi: (Méltóságosan.) Tudom én azt!

Kati: (Siránkozó hangon.) Tekéntetes tanácsos ur! Alázatosan kérem, engedje meg, hogy én is velük utazhassak, mert így sántikálva igen lassan mehetek! Majd felkapaszodom az egyik szekérre! Van elég hely! Aztán én annyira összehuzódom, hogy kevés hely is elég lesz!

Faddi: (Hebegve.) Mi? Mit akarsz?

Kati: Engedje meg, hogy az egyik szekér fölvegyen, és így én is elmehessek Egerszegre!

Faddi: (Szemét kimeresztve.) Egerszegre? Aztán mit csinálsz te Egerszegen?

Kati: (Szemérmesen.) Oda viszik katonának a kanászbojtárt! A Kolongya Jancsit!

Faddi: (Kiált.) Hát aztán?

Kati: (Sirva.) Aztán én nekem nincsen se apám, se anyám.

Faddi: Bizony, ha nem könyörül rajtad a tekéntetes város, és tartásra a kanász keze alá nem ad, hát már régen elvesztél volna valahol az árok parton.

Kati: Ugy van! A város gondoskodott rólam,

az Isten áldja meg érte! Öklömnyi gye-
rekségem óta a csorda mellett voltam!
Egyszer a lábamat is felhasította egy disznó!
Akkor is a Kolongya Jancsi mentett meg,
hogy agyon nem mart a dühös állat! Attól
fogva sántitok, s azért hinak Böcögőnek.
Most aztán a Jancsit elfogták, és viszik
katonának. Hát én is elmegyek, ahová
viszik! Mert nincs én nekem rajta kívül
senkim!

Faddi: (Mérgesen.) A regiment után akarsz
járni? No majd adok én neked, te céda
teremtés! Lesz rá gondom, hogy kisöprüz-
tesselek a városból!

Kati: (Sirva kiáltozza.) Könyörüljön rajtam, te-
kéntetes tanácsos ur! Az Isten megáldja
érte! Legyen irgalmas az elhagyott iránt!
Nézzen az égre és legyen könyörületes a
szive! Ne vegye lelkére a szegény árva
elpusztulását?

Faddi: (Kiáltva.) Ne vegyem a lelkekre? Az
erkölcstelenséget pártoljam, ahelyett, hogy
megbüntetném? Ilyen vétket akarsz velem
elkövetetni? No majd adok én neked!
(A kocsis mellett ülő hajdura kiált.) Zsidi Jóska!
Ugorj le hamar! Fogd nyakon ezt a sze-
mérmetlen személyt, és vidd be az áris-

tomba! Majd ha visszajövünk Egerszegről, akkor gondoskodom, hogy a sintér kikösse a szégyen oszlopra!

Zsidi: Igenis, tekéntetes tanácsos ur! (Leugrik a szekérről, Kati felé megy és rákiált.) No gyere, Kati!

Kati! (Sikoltva.) Irgalmazzanak! Iszen semmit se vétettem! (Futni kezd és eltűnik a szem elől.)

Vitéz: (Magában.) Juj, de szeretném nyakon vágni azt a — tanácsost!

Szobovics: Kedves tanácsos ur! Hagyja békén azt a szegény Katit! Nem vétett az olyan nagyot, mert még a szentírás is azt mondja, hogy szeretnünk kell egymást!

Szentgyörgyi: Igaza van aljegyző uram! Aztán minek verjük azt, aki amugy is meg van verve! (Kiált.) Ne bántsod a lányt, Zsidi Jóska! (Faddihoz.) Majd elvégezzük ezt az ügyet, ha visszajövünk!

Zsidi! (Futás közben a kiáltásra hátra néz, megbotlik a kardjában és elvágódik.) Enyje, azt a fölséges nyirfáját neki! De megütöttem a vékonyomat! (Sántitva vissza jön és a szekérre ül.) Jól van!

Szentgyörgyi: Mehetünk! (Faddihoz.) Maga, kollega uram, várhat a büntetéssel! Ámbár az is megtörténhetik, hogy nem lesz mód-

jában büntetni, mert kegyetlensége miatt az Ur haragját fejére vonja és az uton valami baja esik!

Faddi: (bámulva.) A kegyetlenségem miatt? Nem értem mit akar mondani! Hát nem kötelességünk szigoruan megbüntetni az erkölcstelenséget?

Szentgyörgyi: (gunyosan.) Persze! A mások erkölcstelenségét! De amikor Faddi uram a takácsok lakozásán nyilvánosan csipkedi a Komárominé kövér karját, akkor az nem erkölcstelenség! Azt nem kell büntetni!

Faddi: (megszeppenve.) Halkabban beszéljen, becsületbeli szenátor uram! Még meg találják hallani a közönséges emberek, és elvesz a hivatalos tekintély! Hát iszen jól van! Ha olyan igen akarja, hadd fusson az a nyomorult Kati! (A kocsishoz.) Hajts, mert máskép a forráságban kell utaznunk! (a szekér elvonul.)

Vitéz: (Magában.) No, igazán ideje volt, hogy elmenjenek! Már alig türtöztethettem magamat, hogy le ne hordjam azt a — tanácsost!

ÖTÖDIK JELENET.

(A második szekér is lassan elvonul. Látható lesz a harmadik szekér, melynek első részén a kocsis mellett egy hajdu ül, a hátsó részen pedig Szeglet és Kolongya a szekér oldalához láncolva gubbasztanak, és vontatva, szomoruan énekelnek. Az ének hangra az utcára szalad ingben egy kis parasztfiu. Utána fut egy parasztasszony. Hallgatják a dalt.)

Kolongya. Szeglet. Vitéz. A parasztasszony.
A kis fiu.

A parasztasszony: Gyere ide fiam! Letipornak a lovak!

Kis fiu: Iédes nyanya! (Feltartja mutatóujját)

A! A! (Elneveti magát.) Danolnak!

Kolongya: } (Énekelnek.)

Szeglet: }

Édes anyám miért szültél engem?

Ó miért nem vesztettél el engem?

Dobtál volna bele a Dunába!

Most nem lennék császár katonája!

Kis fiu: Kik ezek iédes nyanya!

Parasztasszony: A város önkénytes katonái, fiam! Szegényeket viszik a regementhez!

Kis fiu: (Nevet.) Jaj de sziépen danolnak!

Ugy-i? Iédes nyanya!

Parasztasszony: Szépen ám, mert a lelkükből gyön a nóta!

Vitéz: (Magában.) Bizony, ez a dal gyönyörű szép! S talán azért, mert lélekből jön!

Kolongya: \ (Ismétlik az éneket.)

Szeglet:)

Dobtál volna bele a Dunába!

Most nem lennék császár katonája!

(A szekér lassan elvonul.)

HATODIK JELENET.

(Szinre érkezik a negyedik szekér. Rajta ülnek a kocsis mellett Kristóf meg a főadószedő. A kocsis körülnézeget, mintha várna valakit. Gyöngén még hallatszik a legények éneke.)

Vitéz. Málek. Kristóf. Dóka. Parasztasszony.
Kis fiu.

Vitéz: (Előjön a kapufélfa mellől és kimegy az utca közepére.) Álljanak meg! Ugy-e ez az a forspont, melyet Szobovics ur ide rendelt?

Málek: Ugy van! Ez az!

Vitéz: Akkor hát rendben vagyunk! Mert én meg Vitéz Mihály csurgai tanító vagyok, akinek szintén ezzel a kocsival kell menni. (Dókához.) Az urban pedig ha nem csalódom, a főadószedőt tisztelhetem?

Dóka: (Hátra se néz.) Csak üljön föl, amice!

Vitéz: Köszönöm, (erős hangon) domine!

(Közönséges hangon.) De még várni kell kicsit. Mindjárt megérkezik a társam, akkor majd indulunk. Járjanak csak ide a szekérral a hid mellé!

Málek: Értem!

Vitéz: Hallották azt a nótát, melyet azok a kötéllel fogott katonák énekeltek?

Málek: Hallottam.

Vitéz: (Dókához.) Hát maga hallotta-e? (Erősebben.) Domine!

Dóka: Hogyne hallanám, ámice! Nem vagyok én siket!

Vitéz: El tudják-e énekelni?

Dóka: Enyje de furcsát kérdez. Hiszen én nem vagyok énekes kódis!

Vitéz: Hát mi?

Dóka: (Megütődve.) No de ilyen furcsát kérdezni! Hát nem tudja, hogy én vagyok nemes Szala vármegyének főadószedője?

Vitéz: (Fejét csóválva.) Aztán még se tudja az éneket?

Málek: Én tudom!

Kristóf: Iszen én is tudom!

Vitéz: Akkor jól van! Majd az uton elénekelik, mert azt a szép nótát bele kell irnom a paraszt-dalok közé! Most más dolgunk lesz! Várjanak egy kicsit, rögtön indulha-

tunk! (A szürt nyakába akasztja, és átmegy a tulsó sorra. Megáll a nagyobbik ház kapujánál, két kezével tölcseért csinál a szája elé, és kiált.)

Tüz van! Tüz van!

Parasztasszony: Szentséges szentFlórián!

Megég a kotylós tikom! (Beszalad az utca ajtón.)

Kis fiu: (Sirva.) Bü-ü-ü! Megég a kotylós tikunk! (Anyja után fut.)

HETEDIK JELENET.

Voltak. (A parasztasszony és a gyermek nélkül)

Marics Lizi.

Lizi: (Kilép a kapun.) Hol van a veszedelem?

Vitéz: Nincs semmi baj! (Egészen mellé megy.)

Én vagyok Vitéz Mihály, a Szobovics Jancsi barátja! Megyünk esküvőre! Bátran bizza rám magát Lizi lányasszony! Isten segítségével mellett sikerülni fog a dolgunk! Hanem siessünk! Teritse magára ezt a szürt, és tegye fejére ezt a kalapot! Azért hoztam!

Lizi: (A szürt nyakába veszi, és a kalapot fölteszi.)

De én nagyon félek! Ugy-e nem enged bántani? Igérje meg, hogy az anyaszentegyház frigyét megszerzi!

Vitéz: Esküszöm arra, ami nekem legszeretebb! Esküszöm anyám szeretetére! Sőt

azt is megigérem, hogy ha szükség lesz, hát magam keresek papot, ki elvégezi az esketést!

Lizi: Köszönöm jóságát! Most már bizom. De azért mégis félek! (Kiabálás hallatszik: „Tűz van! Tűz van!”)

Dóka: Tüzet kiáltoznak! (A kocsishoz.) Vág-tassunk előre! Mert még bajba kerül a vármegye kasszája!

Málek: Rögvest elhajtatunk, csak fölveszszük azt a párt, ott ni! (Vitézre mutat.)

Dóka: Ne lustálkodjál, mert ha bármi szerencsétlenség bekövetkezik, hát rád veretem a tizenkettőt!

Málek: Azt könnyű kimondani, de nehéz kiállni! (A kezével hivatatólag int Vitéz felé, és kiált.) Hamar gyűjjenek!

Vitéz: (Lizihez.) Siessünk, mert az utca mindjárt tele lesz néppel! (A szekérhez vezeti a leányt, és előbb ül fel mint a hölgy, mert az akkori szokás szerint illetlenség lett volna másképp cselekedni. A kocsiról lehajol, megfogja Lizi kezét, és fölsegíti maga mellé.) Kocsis! Ugy hajts, amint csak lehet! Akkor lesz áldomás!

Málek: Ez már beszéd! Többet ér tizenkét botnál! Nem köll félni! Málek Gyula lovait nem érik utol! (Ostorával a lovakra csap, és elvágat.)

NYOLCADIK JELENET.

(Emberek az utcán ide-oda szaladgálnak.)

Korntheuer. Kéményseprő. Néhány parasztember.

Korntheuer: (Kilép az utcára. Papucsban, kalap nélkül van.) Merre van a tűz emberek?

Egyik paraszt: (Leemeli kalapját.) Dicsérjük a Jézust! Nem látunk füstöt sehol!

Másik paraszt: Nem tudjuk, hol a tűz.

Korntheuer: Micsoda? Hát a bakter hol van, meg a kéményseprő? Aztán miért nem verik félre a harangokat? Milyen hanyagság a városbirótól!

Kéményseprő: Én itt vagyok, kérem! De én sem látok tüzet. Nem tudom, hol a veszedelem!

Korntheuer: Hát akkor miért kéményseprő, ha azt sem tudja?

Egyik paraszt: Ahol van a bakter, ni! Ott a hid mellett!

Korntheuer: Kiáltsák ide!

Másik paraszt: Bakter bácsi! Errefelé!

Kéményseprő: (Szintén kiált.) Verner fetter! Hé! Gyűjön ide!

KILENCEDIK JELENET.

Voltak. Verner.

Verner: (Előjön a hid mellől.) Mér giáltoszni nekem?

Korntheuer: (Erős hangon.) Hát maga hol kujtorog? Persze jobban esik csavarogni, ahelyett, hogy a kötelességét teljesitené? (Szigoruan.) Mondja, merre a tűz?

Verner: (Leveszi kalapját.) Jó reggeld kívánog spegtávilisz diszdarto ur! Nem van tisz! De azért nem göll szidni nekem!

Korntheuer: Aztán hogyan mondhatja, hogy nincs tűz?

Verner: Merd én tudok! Én látta azt a naty orros embert, agi hamisan giáltotta tiszet!

Korntheuer: Hamis tüzi lármát kiáltott? Hát mért nem fogta meg a pernahejdert! Persze jobban esik ingyen huzni a fizetést, aztán nem tenni semmit!

Verner: (ujjával a mellére mutat) Gérem én tenni enyem götelesik! Csag a spegtávilisz ugy tunyi asz övé!

Korntheuer: (Mérgeesen.) Enyje te gazember Azt mered mondani, hogy én nem teszem meg a kötelességemet? Rögtön betételek a tutyiba! (Kiáltva.) Fogjátok meg, emberek!

Verner: (Szintén kiáltva.) Enkem nem szapad petenni dutyiba! En fatyog városi burger! (Mellére üt.) Enkem mekfédi a spegtápilez váraspiró! Hanem a diszdartó ur nem fédi az övé tyám leán! Ott mekfan a tisz!

Korntheuer: Huh, megüt a guta mérgebben! Fogjátok meg az akasztani valót!

Egyik paraszt: (Halkan.) Én ugyan meg nem fogom!

Másik paraszt: (Szintén halkan.) Én se nyulok ám hozzá! Nem vagyok urodalmi cseléd, hogy nekem parancsoljon! (Mindakettő elmegy.)

Kéményseprő: Dejszen én se vagyok fogd meg, hanem tisztességes kéményseprő! Menjünk innen! (Néhány emberrel elmegy.)

Korntheuer: (Fenyegető hangon.) Megálljatok csak! Kerüljete egyszer valami dologban az urodalom hatalma alá! Majd letöröm a bugris büszkeségteket! (Vernerhez.) Az én gyámleányomról mersz beszélni, te betyár? Ezt meg fogod keserülni! (Bemegy az utca ajtón, és bent az udvaron kiáltja.) Ne menjetek sehova! Nincs tűz!

Verner: Csak tesség giáltoszni amennyi tecik! Azér a madár nem van! Elrepult! (Elballag.)

MÁSODIK SZAKASZ.

Reggeli kilenc óra.

(A kanizsai városháznál a bíró hivatalos szobája. Zöld posztóval terített hosszú asztal végén ül a városbíró, mellette a főjegyző. Ez utóbbi föl se néz, csak ír szorgalmasan. A főjegyzővel szemközt ül egy tanácsos. Az asztal közepén feszület, mely mellett nagy hivatalos könyvek vannak.)

TIZEDIK JELENET.

Babócsay. Főjegyző. Kolompár. Korntheuer.

Korntheuer: (Beront a szobába és kiált.) Hallatlan gazemberség! Ilyen irtózatos bünt elkövetni! Hanem föl is akasztatom! Városbíró ur, kérek hajdut, kivel megvasaltassam, és visszahozathassam!

Babócsay: (Mosolyogva.) Először is el kellene mondani a kérelmét, hogy tudhassuk mit akar! Azután majd mink ítéljük meg, hogy mit szükséges cselekedni! Addig pedig talán kívánjunk egymásnak jó reggelt?

Korntheuer: Jó reggelt kívánok! Bocsánatot kérek, hogy elfelejtettem üdvözölni. De oly nagy igazságtalanság történt velem, hogy egészen kihozott a sodromból!

Főjegyző: (Dörmögve, a városbíróhoz.) Csak legalább gyakrabban történne!

Babócsay: (A tisztartóhoz.) Mi a baj?

Korntheuer: Elrabolták a lányomat!

Babócsay: Talán úgy mondjuk helyesen, hogy a gyámleányát, Marics Lizit. Az Istenben boldogult sógorának a leányát. Mert úgy tudom, hogy a tisztartó ur házasságát az Isten nem áldotta meg gyerekekkel!

Korntheuer: Hát igen, a Lizit rabolták el! Hanem kerékbe is töretem a haramiát!

Babócsay: Kit?

Korntheuer: Ha én azt tudnám! Majd megmondja azonban Verner Mátyás, a bakter, csak ki kell vallasni!

Babócsay: Nem bakter az magyarul, hanem éjjeli őr! Az pedig nem vigyázhat a lányokra, tehát nem is tudhat semmit se a dologról!

Korntheuer: Dehogy nem! Hiszen Verner kiáltotta rám ma hajnalban, hogy én nem védelmezem meg a lányomat, a Lizit! Az a bakter vagyis éjjeli őr tud mindent!

Babócsay: Tisztartó ur! Ha el nem mondja szépen sorjában a kérelmét, akkor nem értjük meg egymást, és nem tudunk intézkedni.

Korntheuer: Jól van! Hát megpróbálom

elbeszélni mi történt. Hanem aztán kérek mindenre kiterjedő szigorú vizsgálatot!

Babócsay: Megcsináljuk! Ámbár a lány-
szöktetést legjobb csak békében hagyni,
mert az öregek mondása szerint elrontja
az erőszakoskodás. Ugy-e tanácsos ur?

Kolompár: (Bólint a fejével.) Ugy van! Te-
kintettel a felforgó körülményre!

Babócsay: (A tisztartóhoz.) Halljuk hát a
panaszt!

Korntheuer: Ma hajnalban tüzet kiáltottak
éppen az ablakom alatt. Lizi rögtön kiment,
hogy megnézzék, hol van a veszedelem.
Mivel sok ideig nem jött vissza, az embe-
rek pedig az utcán zajongtak, hát én is
kimentem megtudakolni, mi történt. A
baktértől — — vagyis az éjjeli őrtől kérde-
zősködtem, aki gorombán azt felelte, hogy
nincs tűz másutt, mint az én Lizi lányom-
nál, mert nem vigyázok rá. Mérgező voltam,
azért nem is igen gondolkoztam szavain,
hanem újra lefeküdtem. Mikor aztán reggel
fölkeltem, hát hiába vártam Lizit. Nem
hozta a früstüköt!

Babócsay: Nem früstük az, hanem reggeli!

Korntheuer: Legyen reggeli! Hát nem
hozott reggelit! Haragosan kimentem, hogy

összeszidom a hanyagságért, de nem találtam sehol se. A többiektől kérdeztem hová lett Lizi, de senki se tudta. Aztán kerestük mindenfelé. Nem volt sehol. Ekkor jutott eszembe a bak — — az őr beszéde, és rájöttem, hogy elrabolták a kedves lányomat, azaz a Lizit! Mindjárt ide siettem, hogy az éjjeli őrtől megtudakoljuk a rablót és hivatalos segítséget nyerjek az elfogatásra, mert az ügy nem tartozik az urodalom jurisz-dikciója alá.

Babócsay: Az esetben persze könnyebben végzett volna?

Korntheuer: (Kifakadva.) Bizony! Már rajt volna huszonöt pálca a bakteron, azaz az éjjeli őron!

Babócsay: (Nevet.) Node szerencsére, mint városi polgár az én biráskodásom alatt van! Hanem a tisztartó ur kérelmét elfogadom, ahhoz képest részletes vizsgálatot tartok, és elsőben is kihallgatom az éjjeli őrt. (A tanácsoshoz.) Mivel pedig egy hajdu sincs itthon, tehát a tanácsos urat kérem, hogy sziveskedjék ideparancsolni Verner Mátyást!

Kolompár: (Méltóságosan.) Igenis! Azonnal parancsolok! (Kimegy.)

Főjegyző: (A városbíróhoz halkán.) Városbíró ur, táncoltassa meg egy kicsit ezt a dominikániszt! Ezt az urodalmi kutyát! Ugyis ritkán kerül a kezünk közé! Aztán elég sok borsot tört már az orrunk alá!

Korntheuer: Tekintetes városbíró uram! Maga nemes ember, meg a főjegyző ur is az! Megértik tehát, ha bizodalmasan azt kérem, hogy szigoruan bánjanak ezekkel a bugrisokkal, mert már ugyis azt gondolják, nincs különbség az urak meg ő közöttük!

Babócsay: (Mosolyogva.) Lehet, hogy igazuk van! Hisz egyformának születtünk!

Korntheuer: Jó tréfa! He, he!

TIZENEGYEDIK JELENET.

Voltak. Kolompár. Verner.

Kolompár: (Belép az éjjeli őrrel.) Beparancsoltam Verner Mátyást! Itt van! (Ujra leül az asztalhoz, és könyökére dül.)

Verner: Jó nappot gifánog a spektávilisz uraknag!

Babócsay: Adjon Isten magának is! Hát mi történt a Lizivel, Mátyás?

Verner: Már asztat nem tudog! Öreg emper fatyok!

: A A 4 X

Babócsay: Valamit mégis tud! Másképp hogyan mondhatta volna a tisztartó urnak, hogy nem vigyáz a gyámleányára?

Verner: Mer a diszdartó ur mondta en nekem, hoty nem teszeg enyem götelesség! Meg hoty hanyag a váraspiró!

Babócsay: Persze! Mert elengedtük szökni Lizit! De most ne erről beszéljünk, hanem arról, hogy hová lett Lizi?

Verner: Hát elmente a zemperrel. A naty orros iftyurral! Meg a főadószedegető urral! Én látni mindent! A naty orros persze aszt kontolt, hoty én szaladta pokolba, ugy megijesztette nekem! (Fejére üt a tenyerével, és mosolyog.) Fan itt ész! A harmatik hid mellé én lehuszta engimet, és ity lepujva nésztem mit csinálnak? Mer mintig fityáz a Verner, és mindent lát!

Babócsay: No lássa, hogy tud valamit! Ki volt az az ifiur?

Korntheuer: Hová ment az a rabló gazember?

Babócsay: (Korntheuerhoz.) Csak nyugodtan tisztartó ur! (Vernerhez.) Az én kérdésemre feleljen Verner! Ki volt az az ifiur?

Verner: Az iftyurt en nem ismerem! Én csag látta, hoty ilte gocsira!

Korntheuer: Elrabolták az én kedves lányo-

mat! A Lizit! (Mérgesen Vernerhez.) Aztán mért nem akadályozta meg a rablást? Hisz maga hivatalos személy! Kötelességének nem tett eleget!

Verner: Rablás? No, én göszönög olyan rablás! Iszen a Lizi mente magátul! Elészer ilte gocsira a ziftyur, utána gocsira felmászta Lizi. Hát mit akatálosz hifatalos emper? Hát mi asz övé götelessék?

Babócsay: Verner! Ne féljen, ha igaza van, én megvédelmezem! De azt még mondja meg, hogy merre mentek a kocsi-val? Talán azt is tudja, kié volt a kocsi?

Verner: Hotyne tudná Verner Mátyás? A gocsi volt a Málek Tyuránag. Utasztag merre deputáció! A gocsin volta nagy fasláda. Rajta ilte a főadószedegető ur!

Babócsay: Ejnye! Ez csakugyan igaz lehet! Mert Málek a főadószedő forspontosa!

Korntheuer: Mindjárt vágatok utánuk! Csak egy hivatalos iratot kérek városbiró urtól, hogy bárhol elfogathassam a szökevényeket, és megkötözve visszahozathassam!

Babócsay: Csak lassan! Hát azt gondolja tisztartó ur, hogy olyan egyszerű az ügy? S hogy olyan könnyen meg szabad fosz-

tani az embert a szabadságától? Hiszen azt se tudjuk bizonyosan, hogy ki a tettes? Előbb meg kell bővebben vizsgálnunk a dolgot! (Vernerhez.) Láta még valaki a szökést?

Verner: Persze látja asz a csizmatia, asz a grobián, asz a Pécsi János! Agi én nekem veszekedte, orrát mér giáltog motyarul!

Babócsay: Majd adok én azért annak a Bécsinek! Meg kell őt is hivatnom! (Vernerhez.) Isten áldja meg Mátyás, elmehet!

Verner: Csag agygyon városbíró ur annak a püszke csizmatianak egy deklináció! Isten felük! (Elmegy.)

Babócsay: (Kolompárhoz.) Tanácsos ur! Intézkedjék! Küldjön valakit a Bécsi Jánoshoz, hogy kéretem a hivatalomba!

Tanácsos: (Bólint a fejével.) Rögtön intézkedem! (Kimegy a teremből.)

Korntheuer: Kérem városbíró uram! Amig el nem felejttem, azt is megmondom, hogy abban az iratban bent legyen, mikép szükség esetén hivatalos karhatalmat is kaphassak! Mert hátha ellentállnak? Hátha sokan lesznek?

Babócsay: Amit lehet, azt megteszem! Előre

azonban semmitse ígérhetek. Majd meglássuk miben áll a dolog? Annyit mondhatok, hogy igazság szerint fogok intézkedni! De hát egyáltalában nem is gyanítja tisztartó ur, hogy ki szöktette meg Lizit?

TIZENKETTEDIK JELENET.

Voltak. Kolompár.

Kolompár: (Belép.) Már intézkedtem! Találkoztam az inasommal, és elfuttattam Bécsiért!

Babócsay: Köszönöm az intézkedést, tanácsos ur!

Kolompár: Szívesen intézkedem! (Leül előbbi helyére, és könyökével az asztalra támaszkodik.)

Babócsay: (Korntheuerhez.) Kire van gyanuja?

Korntheuer: Az igazat megvallva, én a vice-nótáriusra, Szobovicsra gondoltam, mert megkérte Lizit, de nem adtam neki. Most azonban az éjjeli őr vallomása után nem tudom mit higgyek? Nem tudom ki legyen az a nagy orru ember?

Babócsay: (Halkan a főjegyzőhez.) Enyje! Ki gondolta volna? Hát azért kellett az aljegyzőnek a bizonyosság-levél! És azért kereste Lizi apjának a hagyatéki irását! (Fenthangon.) Aztán miért kosarazta ki Szobo-

vicsot? Az aljegyző el tudja tartani jövőendő feleségét!

Korntheuer: (kitérőleg.) Lizi még ráér férjhez menni!

Babócsay: Persze, ha férjhez megy a lány, akkor, tisztartó urnak ki kell adni a vagyont!

Korntheuer: (Mérgesen.) Miféle vagyont?

Babócsay: Hát ami a Lizi apjáé volt. A tisztartó ur sógoráé. Ugy gondolom van egy ház, három szőlő, néhány darab föld, és körülbelül 900 forint pénz. Aztán marhák, gazdasági fölszerelés, szoba butor, ágynemű, mi egymás! Szóval elég tisztességes hozománya van!

Korntheuer: (Kiáltva) Semmije sincs! Ugy tartom a szegény árvát kegyeiemből! Mindent fölemésztett az adósság!

Babócsay: Nono! Tisztartó uram, talán én előttem mégse kellene ilyent mondani? Mert én tudom hogyan van! Hiszen akkor én voltam városi közgyám, amikor Lizi apja meghalt, és jelenvoltam a vagyon össze írásnál. Nem maradt ott semmiféle tartozás!

Korntheuer: De maradt, ha mondom!

Babócsay: Kedves tisztartó ur erről fölös-

leges vitatkozni, mert megvan nálunk a hivatalos irás az egész hagyatékról. Éppen abban a nagy könyvben van, melyben most a főjegyző ur lapozgat. Mert mink a fontos dolgokat könyvbe írjuk, hogy az iratot el ne lehessen lopni!

Korntheuer: Egyje, de csunya bizalmatlanság ez a várostól! Mindenre úgy vigyáznak, mintha tolvaj volna!

Babócsay: Vigyázunk bizony! Különbek akinek nem kell a körmére nézni, az nem is gondol bizalmatlanságra!

(Kopogtatnak az ajtón.)

Főjegyző: (Kiált.) Szabad!

(Senki sem jön be, a kopogtatás ismétlődik.)

Babócsay: Főjegyző ur, legyen szives megnézni, hogy ki nem tud bejönni?

Főjegyző: (Fölkel és kinyitja az ajtót. Belép Bécsi.) Megérkezett Bécsi János polgári csizmadia mester ur!

TIZENHARMADIK JELENET.

Voltak. Bécsi.

Babócsay: (A belépő Bécsinek kezét nyújt.) Hozta Isten, mester uram! Tessék helyet foglalni!

Bécsi: (Kezet fog a városbíróval.) Adjon Isten jó napot a városbíró urnak, meg a főjegyző urnak, meg a tanácsos urnak is! (Méltóságosan leül.) Bizonyosan valami baj van, azért hívtak, ugy-e? (Ránéz a tisztartóra.)

Kolompár: (Bólint a fejével.) Ugy van! Tekintettel a fenforgó körülményre!

Babócsay: Eltalálta Bécsi uram, de baj nincsen! Csupán azért fárasztottuk ide, hogy felvilágosítást adjon egy rendkívüli esetről.

Bécsi: (Büszkén.) Szívesen fölvilágosítom az urakat! Hát mit akarnak tudni?

Babócsay: A tisztartó ur nálunk panaszt tett, hogy a gyámleányát, Marics Lizit, ma hajnalban elrabolták, és maga tud a dolgról!

Bécsi: Mentsen Isten az olyan cselekedettől, városbíró ur! Inkább a feleségemet is visszalopnám, ha lehetne!

Babócsay: (Mosolyogva.) Legyen nyugodt mester uram! Nem magát vádolják. Csak azt mondják, hogy látta a rablást, és tudja mikor, hogyan történt. Szóljon hát: ki tette, merre szöktették a lányt, használtak-e erőszakot?

Bécsi: Én minderről nem tudok semmit!

Babócsay: De talán mégis adhat utbagazítást bizonyos dolgokban! Például azt látta-e, mikor elvitték a leányt?

Bécsi: Persze, hogy láttam! Mindjárt azután történt, hogy a baktert elriasztottam a portán elül, mert olyan rettenetes magyar nyelven kiáltotta az órát!

Babócsay: Ejnye Bécsi uram, ez nem volt szép magától! Hiszen én parancsoltam, hogy magyarul kiáltson! Nekünk polgároknak inkább örülnünk kellene, hogy azok is magyarul kezdenek beszélni, akik nem tudnak, s hogy valahára az éjjeli őr is magyarul kiált! De majd lesz később egy kérésem ebben az ügyben! Most térjünk a dologra! Mondja meg, hogy Marics Lizi fejtett-e ki ellenállást?

Bécsi: Esze ágában sem volt! Ment az olyan szépen, mint a bárány. A főadószedő fent volt a szekéren, és hátra se nézett. A hátulso ülésen levő ember nyujtotta a kezét a lányasszonynak, kit nem lehetett felismerni, mert szür volt rajta. Magam is csak a felszállás közben vettem észre, hogy szoknya van a szür alatt, és akkor megismertem Lizit, ki nyugodtan leült a férfi mellé.

Korntheuer: (Kiáltva.) Ki volt az a gazember?

Babócsay: (Erősebb hangon.) Tisztartó ur! e helyütt csak nekem van jogom kérdést intézni a tanuhoz!

Bécsi: Ugy, ugy, városbíró ur! Ótalmazza meg a jussunkat!

Kolompár: (Bólint. Erős hangon.) Ugy van! Meg köll ótalmazni! Tekintettel a fenforgó körülményre!

Korntheuer: (Lecsillapodva.) Jól van városbíró ur! Csak tessék hát kérdezni a tanut!

Babócsay: És most Bécsi uram nekem feleljen! Én kérdezem, ki volt az az ember?

Bécsi: Városbíró urnak örömetst megmondom amit tudok! Azt a fiatalembert nem ismerem. Valami gyütt-ment lehet, de azért nincsen gazember formája! Aztán az a vidéki ember különben csupán segítsége volt a főadószedőnek, Dóka Péter urnak!

Babócsay: (Nevet.) Ez nem rossz! Csak nem akarja azt velünk elhíttetni, hogy a főadószedő ludas a dologban?

Bécsi: Én nem tudok semmit, csak azt mondom amit láttam! A főadószedő kocsiján vitték el a lányasszonyt, és Dóka ur oda se nézett, nehogy úgy tűnjék föl vala-

kinek, mintha ő tudná, hogy lányszöktetés történik a forspontján!

Korntheuer: Ez igaz! Ki hitte volna! Egy feleséges ember ilyenre vetemedik!

Babócsay: Ugyan ne következtessenek ilyen rosszul! Mert ez lehetetlen! Dóka Péter olyan tisztességes ember, és olyan jámbor férj, hogy lányszöktetést föltenni se lehet róla!

Bécsi: Nono! Az alattomos macska szokott nagyokat ugrani!

Korntheuer: Ugy van!

Babócsay: A közmondás igaz, de azért mégis el kell ejteni a főadószedő elleni nevetséges gyanút, és más nyomot követni! Mondja csak Bécsi uram látta-e Szobovicsot? Ott volt-e az aljegyző ur, mikor Lizit elvitték?

Bécsi: Láttam az aljegyző urat, mikor elutazott a deputációval. Csakhogy az előbb történt, mint a lányasszony elvitele. Az aljegyző ur nem tudhat a dologról semmit se!

Babócsay: Mégis mit gondol hát erről a szöktetésről, mester uram?

Bécsi: Semmit! Legfőlebb azt mondhatom, hogy szöktetésről szó sem lehet, hanem inkább szökésről. A lányasszony ugy bele-

huzta magát a szürbe, hogy orra is alig látszott. Ha kiáltott volna, vagy ellenkezett volna, hát mindjárt segítségére futok a sámfával!

Babócsay: (Nevet.) Jól van mester uram! Még csak azt mondja meg, hogy a szökést látta-e még valaki?

Bécsi: Az időben kint állott a szomszéd asszonyom a kis fiával az utcán. Neki is kellett látni a dolgot!

Babócsay: Legyen olyan szives Bécsi uram, küldje ide azt az asszonyt! Ki kell hallgatnom!

Bécsi: Szivesen megteszem!

Babócsay: Most pedig köszönjük a felvilágosítást: Hanem még valami szivességre kérem! Ugy gondolom, hogy mint városi polgár figyelembe veszi birájának kérését!

Bécsi: Szivesen. Purger kötelességemet mindenkor teljesítem! Hát mit kell tennem?

Babócsay: Ezentul ne kergesse el az éjjeli őrt a háza elől, hanem hallgassa nyugodtan a kiáltását! Hiszen az őr is a közjóban fárad! Ugy-e megteszi?

Bécsi: (Sóhajtva.) A városbíró ur kedvéért megteszem! Nem bánom, ha ezentul a bakter úgy tutol is, mint a (erősebb hangon)

- tengeri rozsomák! (Megint sóhajt.) Milyen nehéz dolgot kell elviselni a purger jussért!
- Babócsay: Köszönöm Bécsi uram! Ezt vártam magától! Most pedig miután végeztünk, hát nem tartóztatom tovább! Isten áldja meg (Kezet ad.)
- Bécsi: (Erősen belecsap a bíró kezébe.) Áldja meg az Isten a városbíró urat is! (Indulás közben kezet fog a főjegyzővel meg a tanácsossal.) Isten vele főjegyző ur! Jó napot tanácsos ur! (A tiszttartóra lenéző pillantást vet, és elmegy.)
- Babócsay: Bonyolódik az eset. Most már azt sem tudjuk melyik nyom a helyes. Ha a tanukra hallgatunk, akkor hárman is megszóktették Lizit, míg majd kisül, hogy egy bűnös sincs!
- Korntheuer: Szörnyűség! Milyen erkölcstelen ez a korszak! Manapság már minden tanu hazudik!
- Babócsay: Tiszttartó ur! Figyelmeztetem, hogy meg kell birságoznom, ha a tanukat becsületükben sértegeti! Minden bizonyság azt vallja amit látott, és úgy vallja, ahogyan látta!
- Korntheuer: Jól van városbíró ur! Hanem aztán akad-e olyan ember, aki a vallo-
másokból megtudja, hol az igazság?
- Babócsay: Az a bíró gondja!
(Kopogtatnak az ajtón. A főjegyző kinyitja.)

TIZENNEGYEDIK JELENET.

Voltak. Parasztasszony.

Kolompár: Megjött Bécsi János szomszéd asszonya!

Paraszt asszony: Adjon Isten jó napot a tekéntetes uraknak! A szomszédom azt mondta, hogy a városbíró ur hivatott!

Babócsay: Adjon Isten magának is! Én hivattam jó asszony, hogy feleljen néhány kérdésemre. Láttá-e ma hajnalban, mikor a deputáció elment a háza előtt?

Parasztasszony: Hogyne láttam volna? Iszen éppen az utcán voltam a kis fiammal!

Babócsay: Hát láttá-e a főadószedő urat?

Parasztasszony: Láttam bizony! Bár sohase kellene olyant látnom!

Babócsay: (Nevet.) Azt is láttá, hogy egy leányt férfiruhában kocsijára vett a főadószedő, és elszöktetett?

Parasztasszony: No már abból egy szó se igaz! Iszen ott állottam a szekér irányában, és láttam, hogy csak a főadószedő, meg a katonája, no meg a kocsis ült a szekéren! Olyan tisztán láttam ezzel a két szememmel, ahogyan most az urakat látom!

Babócsay: De talán később a kocsira ült valaki?

Parasztasszony: Erre csak annyit mondhatok, hogy ameddig tüzet nem kiáltottak, és nekem az utcáról be nem kellett futnom, hogy az égéstől megmentsem a kotylós tikomat, addig nem ült senki a szekérré!

Babócsay: Jól van! Köszönjük a felvilágosítást! Isten áldja meg jó asszony!

Parasztasszony: Áldja meg az Isten az urakat is! (Kimegy.)

Babócsay: No lássa tisztartó ur! Most már igazán nem tudjuk kit üldözzünk! Amint látom nincsen egyáltalán ebben a szöktetésben olyan bünös, akit meg kellene vasalni!

Korntheuer: Vigyen el az ördög minden tanut! Nem hallgatok én rájuk! Az én gondom lesz, hogy kit veressek vasra! Csak adja ki a városbíró ur az elfogatólevelet! Majd becsukatom én még Dóka Pétert is, ha százszor nemes ember is! Mert tetten érem! A nagyorru embernek pedig jobb lett volna nem születni erre a siralom völgyére!

Babócsay: A mostani esetben nem adhatok elfogatólevelet, mert nincs tisztázva az

ügy. Hanem kaphat bizonyság-levelet, ha annyira ragaszkodik hozzá!

Korntheuer: Mindenesetre szükségem van hivatalos iratra, kérem tehát a kiállítását!

Babócsay: Főjegyző ur írja meg a levelet! Csak pontosan vegye bele a kiderített körülményeket, mert nem szeretném, ha valami hiba esnék miatta!

Főjegyző: Ne tessék félni, jól megírom (Ludtollat vesz a kezébe, és főnhangon mondja amit ír.) Bizonyság-levél.

Kolompár: (Bólint a fejével.) Ugyvan! Bizonyság-levél!

Főjegyző: Melynél fogva Mi Kanizsa kiváltságos város bírāja és tanácsa . .

Kolompár: (Közbe kiált.) És tanácsa! Ugyvan!

Főjegyző: . . ezennel fölhívjuk minden hatóság figyelmét arra, . .

Kolompár: (Int a fejével.) Arra! Ugyvan: arra!

Főjegyző: . . hogy Korntheuer Zsigmond kanizsai urodalmi tiszttartónak nevelt leánya, névszerint Marics Lizi, a mai hajnalon eltűnt. . .

Kolompár: (Kiáltva.) Eltűnt! Ugyvan: eltűnt!

Babócsay: Halkabban tanácsos ur!

Kolompár: (Méltóságosan.) Ahogyan a rangom megkívánja!

Babócsay: (Nevet.) Persze!

Főjegyző: . . Barátságosan kérjük, hogy a leányzó keresésében a gyámapa segítségére legyen minden hatóság. . .

Kolompár: (Fejével beleegyezőleg int.) Minden hatóság! Ugyvan!

Főjegyző: . . Sőt az esetre, ha bebizonyosodnék, hogy a leányzót akarata ellenére vagyis erőszakkal rabolták volna el, . .

Kolompár: (Bólint.) Erőszakkal rabolták! Ugyvan!

Főjegyző: . . akkor a megnevezett gyám-apa elfogathassa a bünösöket, és kézre kerítésük végett hivatalos hatalmat is kérhessen bármely atyafi hatóságtól. Ellenkező esetben a leányzót is csupán úgy hozhatja vissza, . .

Kolompár: (Fejét hajtogatja.) Ugy hozhatja vissza! Persze ugy hozhatja vissza! Tekintettel a főnforgó körülményre!

Főjegyző: . . ha önkényt vissza akar térni. Másoknak pedig bántódásuk ne essék! Miről is kiadtuk ezt a bizonyság levelünket, pöcsétünkkel megerősítve. Kelt . . és a többi.

Kolompár: S a többi! Ugyvan: sattöbbi! (Bólint hozzá.)

Főjegyző: (Behinti az irást porzóval.) Azt hiszem elég jól megirtam! Tessék aláírni városbíró ur!

Babócsay: Nagyon jó lesz! Adja ide a kalamust, had irom alá!

Főjegyző: (A bíró elé helyezi az irást, s aláírás után a tisztartónak nyújtja) No, tisztartó ur, itt az igazság!

Korntheuer: (Átveszi az iratot és összehajtogatja) Köszönöm, bár azt hiszem, hogy ennek nem sok hasznát látom!

Babócsay: Nem tehetek róla! Az igazság egyforma ugy a tisztartó urnak, mint más embernek!

Korntheuer: Hát ez, hála Isten nem egészen ugy van! Ez az irás pedig majdnem olyanformán szól, hogy: ha elérem a bűnöst, akkor nem szabad elfogni, ellenkező esetben szabad! De azért majd nyélbe utjuk valahogyan a dolgot! Most még csak néhány városi hajdut kérek, akik velem jönnek és segítségemre lesznek az elfogásnál!

Babócsay: Azt nem adhatunk! Mert mind a három elment a deputációval!

Korntheuer: De nekem okvetlenül kell egy hivatalos ember! Még pedig rögtön, mert nem szabad késlekednem!

Főjegyző: Itt van a bakter! Az is hivatalos ember!

Babócsay: (Mosolyogva.) Az igaz: Az éjjeli őr elmehet! (A főjegyzőhez.) Főjegyző ur ne hanyagolja el a magyar szót! Ne mondja bakternek az éjjeli ört!

Korntheuer: A bakter vagyis az őr is jó lesz, ha más nincs!

Babócsay: Csakhogy ez a munka nem tartozik az őr hivatalos kötelessége közé, tehát napszámot kell fizetni, tisztartó ur!

Korntheuer: Hát fizetek, ha másként nem lehet! A bakteron vagyis az őrön kívül majd magammal viszem az uradalmi huszárt, aztán még a kocsis is segít, ha elfogatásra kerül a sor. Valahogyan elbánunk a gazemberekkel! (A főjegyzőhez.) Küldje ide a baktert!

Főjegyző: (A városbíróhoz.) Mit szól hozzá városbíró ur? Meghivassuk Verner Mátyást?

Babócsay: Tegyük meg a tisztartó ur óhaját! Majd a tanácsos ur sziveskedik meghívni az ört! Lehet hogy itt lesz mellettünk a káplár szobájában!

Kolompár: Rögtön intézkedem! (Menet közben) Ejnye, de sok dolog akad ma! Csak győzze az ember! (Kimegy.)

Babócsay: (Nevetve.) Főjegyző ur, talán tudna segíteni a tanácsos urnak!

Főjegyző: (Szintén nevetve.) Segitek is, mert másképp megtalálja terhelni magát a munkával! (Kimegy.)

Babócsay: Nem akartam az urak előtt szólani, de most magunkban vagyunk, s azért figyelmeztetem tisztartó urat, hogy tul ne lépje a bizonyosság-levélben megirt határt, mert annak szomoru következése lenne!

Korntheuer: Bizza csak rám, városbíró ur, hogy mit tegyek! Majd megfelelek én a magamért!

TIZENÖTÖDIK JELENET.

Voltak, Főjegyző. Kolompár. Verner.

Főjegyző: (Belép a tanácsossal meg az örrel.) Meghoztuk Vernert! Ott kint az udvarban pedig Dóka Péterné nemzetes asszony pöröl Bécsi Jánossal, hogy mért nem akadályozta meg az urának és Lizinek a szökését! Azt gondolom hozzánk is bejön!

Babócsay: No, akkor lesz mit hallanunk

Verner: Mekint itt fatyom! Mit akarja negem a diszdartó ur?

Korntheur: Verner, maga velem fog utazni a városbíró ur rendeletére!

Verner: (Babócsayhoz.) Várospiró ur uty porancsolta?

Babócsay: Igen! De külön fizetést fog kapni a napszámáért! Majd a tisztartó ur fizeti. Hanem helyettest kell állítani, ki az éjjel az órákat kiáltja. Persze a helyettesnek is ad valami jutalmat a tisztartó ur. Ugye-e?

Korntheuer: Adok. Verner! kap egy hold irtás földet! Beültetheti kukoricával, és elengedjük a dézsmát! Ez lesz a jutalom, melyből díjazhatja a helyettest is!

Verner: Keszeneg diszdartó ur! (A városbíróhoz.) Majd megkérek a zenyém sógor. Az giáltani asz orrákat!

Főjegyző: (Halkan a városbíróhoz.) Igazán gyalázatos kapzsi ez a dominikánisz! Még ezt is az urodaloméből fizeti!

Korntheuer: És most megmondom Verner, mit kell magának tenni!

Verner: No mit göll?

Korntheuer: Azonnal elmegy ide átellenben a postára, és ott megkéri a nevemben Kinorányi postamester urat, engedje meg, hogy az egerszegi postához én adhassak lovakat. De ellenszolgáltatásul a posta-

kocsi akkor indul amikor én! Azért adok lovakat, mert a posta lovak nem igen győzik az erős futást, nekem pedig sietős lesz az utam! Mondja meg, hogy rögtön készen legyen a posta, mert én is mindjárt befogatok a kocsimba!

Verner: Ikenis!

Korntheuer: Fertály óra alatt minden készen legyen!

Verner: Ikenis!

Korntheuer: És most megyek. Köszönöm városbíró ur fáradságát! Jó napot kívánok! (Kezet fog a bíróval, aztán a főjegyző felé fordul.) Isten velük!

Babócsay: Jó napot kívánok!

Főjegyző: Hm, kr, hi! Valami a torkomat reszeli! Isten mentsen minden bajtól! Jó egészséget kívánok!

Kolompár: Isten vele! (Bólint.) Tekintettel a főnforgó körülményre! (A tisztartó eltávozik Vernerrel.)

Babócsay: Ez a tisztartó, ha hatalmában lenne, föl is akasztatná aki elvitte Lizit!

Főjegyző: Bizony meg is teszi, ha módjában lesz!

Babócsay: Azért én mégsem féltém Szobovicsot! Van annak magához való esze!

TIZENHATODIK JELENET.

Babócsay. Főjegyző. Kolompár. Korntheuer.
Apollonia.

Apollonia: (Belép. Maga után vonja kéznél fogva Korntheuert.) Csak jöjjön tisztartó ur! Mindjárt tisztába hozzuk, hogy ki volt a gazember! (Édeskés hangon mondja.) Dicsértessék a Jézus neve! Tekintetes városbíró urhoz jövünk, hogy legyen szives megállapítani, ki az, akivel megszökött a tisztartó ur leánya?

Korntheuer: Csak a nevelt lányom!

Apollonia: (erős hangon) Mindegy az! A melyik leány elszökik egy férfival, az mindenképen nevetlen! Még ha tisztartónál nevelték is!

Főjegyző: (Sugva a városbíróhoz.) Ez hát megkapta mindjárt a magáét! Most hepciáskodják a tisztartó ur!

Korntheuer: Kérem alázatosan nemzetes asszony, én ártatlan vagyok! Ha bele bujik egy lányba az ördög, arról nem tehet a nevelő apa!

Apollonia: (Csipőre teszi kezét.) Ilyen haszontalan beszéd csak pipogya férfitől kerül ki! Szeretném én látni azt a leányt, aki az én akaratom ellen az utcára is ki

merjen lépni, nemhogy elszökni! Pedig én csak egy szegény, gyámoltalan asszony vagyok!

Korntheuer: Hm! Hm!

Főjegyző: (Halkan.) Hol maradt a kurázsi, dominikánisz?

Babócsay: Kérem, ne tessék más mindenfélét belekeverni az ügybe, mert akkor semmire se megyünk! Mondja meg nekem kevés szóban nemzetes asszony, hogy mit akar?

Apollonia: Hát az uramat akarom kézhez kapni, meg azt a perszónát, aki megszökött vele! Majd aztán eligazítom én magam is a dolgot, bárha gyöngé asszony vagyok is!

Babócsay: Nemzetes asszony bizonyosan tudja, hogy városunk határán túl nekem nincs hatalmam senkit sem elfogatni, és idehozatni! Tehát a szökevényeket nem adhatom a kezébe! De ugy gondolom nem is ezt akarja tőlünk, hanem azt, hogy állapítsuk meg ki a szöktető?

Apollonia: Igen, azt, azt!

Babócsay: Hát azt még nem tudjuk:

Apollonia: Micsoda? Nem tudják? Hát nincs a hivatalnak füle? Hiszen az egész városban beszélnek az esetet!

Babócsay: Az mind csupa találgatás és pletyka! Ne adjon rá semmit se nemzetes asszony! A valóság az, hogy négy tanut hallgattam ki ebben a dologban, és mind a négy más véleményt mondott. Először a tisztartó ur Szobovics városi aljegyzőt jelölte meg mint szöktetőt.

Korntheuer: Ez igaz! Az aljegyzőt gondoltam!

Babócsay: Másodszor: Az éjjeli őr vallo-mása szerint egy nagy orru idegen szöktette meg Lizit!

Főjegyző: Ugyvan! Egy gyütt-ment fiatal-ember!

Babócsay: (Halkan.) Kérem főjegyző ur, tartózkodjék a közbeszólástól!

Főjegyző: (Sztintén halkan.) Bocsánat, elragadtattam magamat! De nagyon érdekel az ügy!

Korthneuer: Majd megcsipjük mi a nagy orrát!

Babócsay: (Szigoruan) Kérem tisztartó ur, ne fenyegetőzzék újra, hisz magával már végeztünk! Ha mindenki belebeszél a dologba, akkor nem jutunk dülőre! (A főjegyzőhez halkan.) Majd ráteritem én mindjárt a vizeslepedőt erre a kiabáló tisztartóra!

Apollonia: Még mindig nem hallottam, hogy mit csinált az uram ebben a gyalázatos dologban?

Babócsay: Azonnal kiderül! A harmadik tanu azt mondta, hogy senki se szöktetett. A negyedik tanu, a Bécsi csizmadia, vallotta csupán, hogy Lizit a főadószedő ur szekeren vitték el. Így hát nem lehet semmi bizonyosat se tudni!

Apollonia: Micsoda! Az uram szekeren szökik meg az a személy, és nem tudnak semmit? No majd én elveszem a kedvüket a szekerezéstől! Adjon csak egy forspontot városbíró ur! Utánuk megyek én rögtön! Tudom Isten megemlegetik ezt a szekerezést!

Babócsay: Akkor rendbe vagyunk, nemzetes asszony! Mert éppen az imént adtam a tisztartó urnak bizonyosság-levelet azért, hogy a szökevényeket nyomozhassa. És a tisztartó ur nagyon siet! Legfőbb negyedóra mulva utánuk indul két kocsival. Még az éjjeli őrnöket is magával viszi segítségül. Velük mehet a nemzetes asszony is! Ugy-e tisztartó ur?

Korntheuer: Ugyvan! Azaz mindjárt óhajtottam indulni!

Apollonia: Nohát akkor ne késlekedjünk, hanem induljunk! Én készen vagyok, csupán haza ugrom egy pillanatra, és elhozom az öregapám fringiáját!

Babócsay: (Mosolyogva.) Az bizony jó lesz! Csakhogy a karddal bánni is kell ám tudni!

Apollonia: Ne féltsenek engem! Nem hiába vagyok én a Keszi Balázs unokája! Menjünk tisztartó ur!

Korntheuer: (Habozva.) Ha kard is lesz, akkor talán én rám nem is lesz olyan nagy szükség! Mert most jutott eszembe, hogy az urodalomnak egy rendkívül fontos dolgát kell elvégeznem! De azért a kocsimat, meg a lovaimat a nemzetes asszony parancsa alá adom!

Apollonia: (Csipőre teszi a két kezét.) No még csak az kellene! Velem fog jönni, és punktum! Külömben is én ismerem azokat a fontos hivatalos ügyeket! Azokkal mindig akkor hozakodnak elő, mikor nem akarnak az emberen segíteni! Hiszen ha most a tisztartó ur vissza huzná magát, eme cselekedete egyértékű lenne azzal, mintha elő akarná mozdítani a szökését annak a semmire való leánynak, meg . .

Korntheuer: De, de — —

Babócsay: (Mosolyogva.) Menjen, tisztartó ur, menjen! Hiszen az előbb még kicsi hija, hogy ki nem hajtott bennünket az iratért, olyan sürgős volt az utazása!

Korntheuer: Sü-sürgős, igenis!

TIZENHETEDIK JELENET.

Voltak. Verner.

Verner: (Belép a terembe, kezében dárda.)

Aggyon Isten! Diszdartó ur gészen fatyunk!

A Ginorányi ur izs iszeni, hoty a posta gész! Már be izs foktak a diszdartó ur lovait!

Korntheuer: Igen, igen! Sietek a kocsimért!

Verner: (Büszkén.) Ne fáradgyon diszdartó ur! (Homlokára üt.) Van itt ész! Én már elvégeszte mindent! A gocsija itt kün vár. Én porancsolta gocsisnak a diszdartó ur nefében! Csak ülünk föl, és menjünk!

Főjegyző: Helyesen van! Menjen tisztartó ur!

Kolompár: (Bólint a fejével.) Ugyvan! El köll menni! Tekintettel a főnforgó körülményre!

Apollonia: Menjünk hát azonnal: Jöjjön tisztartó ur (Mefogja a tisztartó kezét, és kifelé vezeti.) Ne féljen! Keszi Balázs unokája meg fogja védeni! (Meghajtja magát.)

Köszönöm az urak jóságát amiért egy
gyenge asszonyt pártfogásukba vettek!
Dicsértessék a Jézus neve!

Babócsay: Mindörökön, ámen!

Verner: Menjünk!

Korntheuer: (Sóhajt.) Hát menjünk!

(Apollonia, Korntheuer, és Verner elmennek.)

Főjegyző: Most az egyszer jó kezekbe
került a tisztartó ur! (Nevet.)

Babócsay: Valami vigasztalása mégis lesz
a tisztartónak, mert kívánatos egy pompás
menyecske ez a főadószedőné!

Főjegyző: Szépnek szép, hanem kardos
egy kicsit!

Kolompár: (Bólint.) Ugyvan! (Mutató ujját
fölemeli.) Tekintettel a főnforgó körülményre!

HARMADIK SZAKASZ.

Délután öt óra.

(A hahóti erdő széle, közvetlenül a posta ut mellett. Elül egy mogyoró bokor. Mintegy 18—20 főnyi francia sáször között áll egy bocskoros magyar paraszt, Csondor Istók. Nyakán kötél, mely keresztül van huzva a feje fölötti faágon. Jön a kanizsai deputáció. Beérkezik az első meg a második szekér. A sászörök körülfogják. A harmadik meg a negyedik kocsin levők észreveszik a veszedelmet, és a háttérben a bokrok mellett maradnak, anélkül, hogy a franciák észrevennék.)

TIZENNYOLCADIK JELENET.

Sászörtiszt. Sáször katonák. Csondor. Szentgyörgyi. Faddi. Szobovics.

Sáször katona: (Kiáltva) Halte-là! Qui vive?

Szentgyörgyi: No, szépen vagyunk! Belestünk az oroszlán torkába!

Faddi: Uram Jézus Krisztus, mi lesz velünk? Elfogott az ellenség!

Sászörtiszt: Descendez! Que chacun descende! (Szálljatok le! Szálljon le mindenki!)

(A sászörök karddal is kézzel is mutatják, hogy le kell szállni a szekerekről.)

Szentgyörgyi: Ugy látszik azt akarják, hogy szálljunk le a kocsiról, mert ráncigálnak! Hát szálljunk le!

(A deputátusok leszállnak.)

Sászörtiszt: (A deputátusok elébe áll.) Qui êtes-vous? Que comptezvous faire? (Kik vagytok? Mi járatban vagytok?)

Szentgyörgyi: Valamit kérdez ez a francia, de hát hiába! Senki se tud felelni neki!

Faddi: (Sóhajtva.) Uram s én Istenem könnyörülj rajtunk!

Sászörtiszt: Ya-t-il quelqu' un qui parle francais? (Van-e itt valaki, aki beszél franciául?)

Csondor: (Sóhajt.) Oh Istenem, segíts meg!

TIZENKILENCEDIK JELENET.

Előbbiek. Vitéz.

Vitéz: (Előjön az erdőből.) Már ugyis mindegy! Lesz ahogyan lesz! Beszélek a franciával! Hiszen más nem érti a nyelvüket! Talán kimenekülhetünk a bajból! (A tiszt elé megy, és francia nyelven beszél vele.) Messieurs, bon jour! Qu'y a-t-il pour votre service? Je suis à votre service! (Uraim, jó napot kívánok! Mivel szolgálhatunk? Szolgálatjukra állok!) (Huzamosabb ideig beszél a sászörtiszttel. A deputátusok elhúzódnak Vitéz háta mögé, és szintén beszélgetnek.)

Faddi: Csodálatos! Ez az ember úgy beszél a franciával, mintha nem is tudna magyarul!

Szentgyörgyi: Ezt hát eltalálta! Nem hiába timár a tanácsos ur!

Faddi: Hát bizony az öregapámról is azt mondták, hogy okos ember volt!

Vitéz: (Vissza fordul a deputáció felé) Nagy baj van, deputátus uraim! Nem lehet az utunkat folytatni, mert a francia nem bocsát el bennünket, hanem magával visz! Azt mondja ne ellenkezzünk, mert megkötöztet, sőt ha erővel ellenállunk, hát agyonvagdál!

Faddi: Uram, szabadíts meg bennünket az ellenség hatalmából!

Szentgyörgyi: (Faddihoz.) Mégis okosak a kanizsaiak, hogy minket választottak deputátusoknak, kiknek nincs gyermekünk! Legalább kevesen sirnak utánunk, ha fölakasztanak!

Faddi: Jajaj! Ne fösse az ördögöt a falra! Jaj, még igazán ki találunk végezni!

Szentgyörgyi: Hogyan félhet ennyire Faddi uram, ha az öregapja okos ember volt?

Faddi: Jajaj, mit használ az most? Jaj, csak otthon lehetnék!

Szobovics: (Vitézhez.) Én is szeretnék elszökni

valahogyan! Szegény Lizit bátorságba kellene helyezni!

Faddi: Istenem, ments meg minden szerencsétlenségtől!

HUSZADIK JELENET.

Voltak. Egyik városhajdu.

Városhajdu: (Óvatosan előbujik a bokrok mögül, és Szobovicshoz lép.) Aljegyző ur! Lázonganak az önkénytesek! Erővel ide akarnak gyünni! Azt mondják, nekik már nincs veszteni valójuk! Nem félnek a franciától! Mit csináljak velük?

Szobovics: Ha én azt tudnám! Magamnak is van elég bajom! Legszívesebben szabadon ereszteném őket! Várjon csak! Mondja meg nekik, hogy várjanak egy kicsit, mert előbb meg kell tudnunk mit akar a francia! (Kevés gondolkodás után.) Mindenesetre vigyázzon, hogy le ne vehessék a láncukat!

Városhajdu: Értem! Majd vigyázok amennyire lehet! (Lassan visszahúzódik a bokrok közé, anélkül, hogy feltartóztatnák.)

Faddi: Ejnye ni, ez a hajdu milyen könnyen elhagyta a franciákat? Hiszen más is

elmehetne azon módon! Én is megpróbálhatnám! (Felvidámodva.) Meg is teszem! Elosonok! Majd akkor aztán csufolódjék velem Szentgyörgyi uram, hogy csak az öregapám volt okos ember! (Az erdő felé megy, de alig tesz néhány lépést, észreveszik. Egyik sáször utána veti magát, karddal rásuhint párszor, és visszakergeti a csapathoz.) Jaj nekem! Megöltek!

Szentgyörgyi: Ne kiabáljon, Faddi uram! Hisz még eddig semmi baja sincs! De ha ordít, és szökni akar, hát akkor csakugyan levágják! Aztán a mi helyzetünket is nehezebbé teszi! Legyen esze!

Faddi: Jaj nekem! Dehogy ordítok többet! Jaj, jaj!

(A sáször még egyet rácsap a kardja lapos oldalával, és előre lökdösve odaállítja Csondor mellé.)

Vitéz: Az Istenért, Faddi uram, engedelmeskedjék! Fölakasztják, ha nem marad nyugton!

Faddi: (Nyöszörögve.) Jaj, jaj!

Vitéz: (Beszél a sászörtiszttel, majd visszafordul.) Emberek, egyelőre nyugodtak lehetünk! A franciák nem szándékoznak bántani bennünket! Csak annyi kárunk lesz, hogy elveszik a lovakat meg a pokrócokat. Minket

pedig magukkal visznek tusz gyanánt, mig el nem érik a saját táborukat. Elindulás előtt azonban fölakasztják ezt a szerencsétlen magyart, kinek nyakára már ide-érkezésünk előtt rátették a kötelet.

Faddi: Istenem, Istenem!

Vitéz: Mondtam már, hogy csöndben legyen, mert baj lesz!

Szentgyörgyi: Aztán micsoda szerencsétlenség sodorta azt a szegény embert a franciák közé?

Vitéz: A sászörtiszt így mondta el az esetet: Ez a sáször csapat a Sárvár mellett levő francia seregtől jött a vidéknek kikémlelésére. Utközben a saját szakállukra requiráltak, és egész láda ezüstpénzt harácsoltak össze a védtelen falvakban.

Faddi: (Elhaló hangon.) Jaj, jaj!

Vitéz: Csönd legyen, ha mondom! Még bizony agyon vágják ezt a nyavalyást!

Szentgyörgyi: (Faddihoz, mérgesen.) Hát nem tudja fölélni észszel, hogy magának is használ vele, ha nyugodtan marad? Az öregapja után úgy látom, hogy csak földi javat örökölt!

Faddi: Jaj, nem mozdulok többet!

Szentgyörgyi: (Szobovicshoz.) Aztán hogyan

kerültek ide a szomszéd vármegyébe a franciák?

Vitéz: Fuvarost rendeltek, akinek kocsiján szállították az ezüstöt. Harácsolás közben erre arra jártak, és amikor a sereghez akartak vissza menni, észrevették, hogy eltévedtek. Ekkor aztán vaktában mentek, míg ideértek az erdő szélére. Itt pihentek egyet, és tanácskoztak merre utazzanak tovább. Együttal megnézték a ládát is. És ekkor fődözték föl, hogy ezüst helyett a láda téglával van tele rakva. Valaki ellopta a kincset!

Szobovics: Pedig azt mondja a közmondás, hogy nehéz ott lopni hol a gazda maga is tolvaj!

Vitéz: Hát ezeknél megtörtént! Mivel pedig egy nap óta ez az ember a fuvarosuk, hát erre fogták rá a lopást. S ezért most föl fogják akasztani! A kivégzés után pedig mindannyian megyünk a francia táborba.

Szobovics: Teremtő Isten, mi lesz Lizivel?

Vitéz: (Halkan.) Egyelőre gondoskodtam, hogy ne legyen bántódása. Még mielőtt előjöttem a fák mögül, meghagytam a kíséző hajduknak, hogy úgy vigyázzon reá mint a szeme fényére! Figyelmeztettem, hogy mindenre

ügyeljen ami történik, s ha netán valami szerencsétlenség érne bennünket, vagy magukkal hurcolnának a franciák, akkor menjenek be a faluba, és várjanak ránk három napig. Ha addig nem jövünk meg, akkor térjenek vissza Kanizsára.

Szobovics: Lehetetlen! Mert akkor Lizit halálba kergeti a gyámapja!

Vitéz: Most már mindegy! Hamarjában nem tudtam mást kigondolni, mert sietnem kellett a ti segítségtekre! De még nincs baj! Van három napunk, s addig valahogyan Lizinek segítségére jövünk!

Faddi: (Nyögve.) Engem mentsen meg, ha Istent ismer!

Vitéz: Szívesen megmentenék én mindenkit, ha rajtam állana! De ugy látom, hogy most annak volna legnagyobb szüksége a segítségre, akit fel akarnak akasztani! Már csak találnék módot a megmentésére!

Szentgyörgyi: Bizony jó lenne, ha ki lehetne szabadítani a szegényt!

Vitéz: (Töprenkedve.) Enyje, enyje! Talán meg lehetne kísérteni!

Szobovics: Mit akarsz?

Vitéz: Van egy gondolatom! Megpróbálom, hátha sikerül? Legalább nyugodt lesz a

lelki ismeretem, hogy megtettem ennek a szerencsétlen embernek a mentésére mindent, amit csak megtehettem! (A sáször tiszthez lép, és vele hosszasan beszélget.)

Szobovics: Bár csak sikerülne a dolog! Valóságos kinpadon állok!

Szentgyörgyi: Én bízom abban a csurgai tanítóban! Agyafurt ember az!

Faddi: (Sóhajtván.) Istenem, Istenem! Csupán most az egyszer segíts meg! Fogadom, ezentul sohasem tülekedem, hogy megválasszanak külső tanácsosnak! Csak most szabadíts meg uram, tudom hogy sohase leszek én ezentul deputátus!

Szentgyörgyi: Ne igérjen az Istennek semmit! Ugyse tartja meg! Azt hiszi, meg lehet csalni mézes-mázos szóval az Istent is?

Vitéz: (Mégfordul, és néhány lépést előre jön.) No, emberek örüljünk! Alighanem sikerülni fog azt a szegény fuvarost megmenteni az akasztófától!

Szentgyörgyi: Enyje, milyen könnyen elvégezte!

Vitéz: Nem valami könnyen ment biz az! Sőt még egyáltalában nem bizonyos a mentés!

Szobovics: De hát hogyan csinálod a dolgot?

Vitéz: Azt mondtam a tisztnek, hogy ha szigoruan bánnak velünk, hát a félelem miatt bizonyosan szökni próbál egyikünk-másikunk az alatt a napok alatt, míg együtt kell kóborolnunk. Ebből bonyodalom származhatik, sőt ember-halál is. Jó lenne tehát hát belénk magyarokba bizalmat önteni. Talán meglehetne tenni például, hogy a fölakasztandó fuvarosnak kegyelmet adjanak. Akkor nem rettegnénk annyira. Csakhogy ebbe nem egyezett bele a francia.

Szentgyörgyi: Elhiszem!

Vitéz: Ekkor arra figyelmeztettem, gondolt-e arra lehetőségre, hogy a fuvaros ártatlan? Mert megtörténhetett, hogy az ezüstöt már a tegnapi napon ellopta a tegnapi fuvaros. A tiszt azt felelte, hogy ez az eset csakugyan lehetséges, de reájuk nézve ez közömbös. Mert nem tudnak megbizonyosodni arról, ki volt az igazi tolvaj, a károsodásért pedig bosszút akarnak állani, tehát fölakasztják a kezük közt levő embert.

Szentgyörgyi: Meg lehet érteni az eljárásukat!

Vitéz: Én is azt gondoltam! De azért nem adtam föl minden reményt. Tovább diskurálgattam a tiszttel. Azt mondtam, hogy

igen könnyű megtudni ártatlan-e a fuvaros a lopásban. Mert mink magyarok még nagyon vallásosak vagyunk, tehát műveletlenebbek, mint a franciák. Tetszett neki a mondásom.

Szobovics: No, ebben nem látok semmi jót sem!

Vitéz: De ezzel a hízkelkedéssel megnyertem a jóindulatát! Mert úgy tartom, hogyha egy ugrással meg lehet menteni az ember életét, akkor ne tartson vissza az, hogy sáros lesz a csizmánk?

Szentgyörgyi: Jól mondja az ur! Hát mit csinált tovább?

Vitéz: Azt mondtam a franciának, hogy nálunk inkább meghalnak az emberek, mint hamisan esküdjének, mert annyira félnek a pokolbeli büntetéstől. Ezért nálunk ilyen esetben, ha nem tudjuk valakire rábizonyítani a bűn elkövetését, egyszerűen megesküdttetjük a feszületre, hogy ártatlan. Ha megesküszik, akkor szabadon bocsátjuk!

Szobovics: Aztán elhitte a mesét?

Vitéz: Nem igen látszott hinni, mert a fejét csóválta. Utóbb mégis azt mondta „Isten neki! Az ön kedvéért megengedem, hogy próbát tegyünk a fuvarossal! Mert hono-

rálni akarom önnek, hogy francia tudásával sok kellemetlenségtől megszabadít bennünket! Viszonzásul azonban kellő utba igazítással fog ellátni minket, hogy csapattal visszakerüljek a sereghez!”

Szobovics: Persze megígértél mindent!

Vitéz: De meg ám! Hiszen másképp a fejünket kockáztatom!

Szobovics: Hát most mi lesz?

Vitéz: Haladék nélkül hozzá fogok, hogy az esküt letétessem. Mivel pedig nincsen keresztünk, hát arra kérem Szentgyörgyi uramat, messe le azt a mogyoró ágat, és csináljon belőle valami keresztformát!

Szentgyörgyi: Szívesen megteszem, legalább nekem is lesz részem a szabadításban! (A mogyoró ágat lemetszi, aztán két felé vágja, faháncscsal keresztbe köti, és átadja Vitéznek.) Tessék itt a kereszt! Hamarjában nem tudok szebbet csinálni!

Vitéz: No, a mi célunkra ez is jó lesz! Most pedig megkezdjük a szolennis esküdtetést! Mindenki áhitatosan viselje magát! Gyerünk a fuvaroshoz!

Szobovics: Menjünk!

Szentgyörgyi: Gyerünk!

(Hárman oda mennek Csondor mellé. Menet közben Vitéz pár szót szól franciául a tisztnek.)

Vitéz: (Csondorhoz.) Ide hallgasson kend!
Tudja-e mit csinálnak kenddel?

Csondor: Bár ne tudnám! (Nyögve.) Föl-
akasztanak!

Vitéz: Ugy kell kendnek, miért lopta el a
pénzüket?

Csondor: Jaj, nem birtam ellenállni! Meg-
kisértett az ördög! Azt gondoltam, hogy
nem vétkezem vele, mert ugyis mitőlünk
rabolták a francia urak!

Vitéz: (Meglépetve.) Igaza van kendnek! (Kissé
ijedten.) Azaz, hogy nincs igaza kendnek!
(Szobovicshoz.) Enyje, ez a vallomás egészen
megzavart, mert hamis esküt nem szabad
letétnem ezzel a nyomorulttal! Hogyan
lehetne a dolgot dülőre vinni?

Csondor: Uram, ha tud, segítsen rajtam!
Örökös szolgája leszek!

Vitéz: (Vidáman.) Tudom már mit csinálok!
Valami tréfát mondatok el vele olyan
ünnepiesen, mintha eskü szöveget mondana!
(Csondor elé tartja a keresztet.) Ide vigyázzon
kend! Erre a keresztre ráteszi kend a
két ujját, és fönthangon utánam mondja,
amit én mondani fogok! (Erősebb hangon.)
Hanem arra figyelmeztetem, hogy el ne

nevesse kend magát, mert akkor semmise menti meg az akasztófától!

Csondor: (Szomoruan.) Nincsen nekem olyan nagy nevetnékem!

Vitéz: (Hátrafordulva kiált.) Minden ember vegye le a süvegét, és ájtatosan hallgasson! (Mindannyian leveszik fővegüket.)

Faddi: Uram Isten, mit kell megéernem!

Vitéz: (Csondor felé nyújtja a fakeresztet.) Tegye rá a két ujját! (Csondor megteszi.) És most mondja utánam: (Meghatott hangon.)

Csondor: (Utána mondja)

Szent-Balázs meg
Pötréte!

Közöttük van
Hahót!

Ennek erdejében
van egy odvas
tölgyfa.

Odujában mukucs-fiak
tanyáznak.

Azok a franciák,
kik ezüstöt keresnek,
egyék meg a
mukucs-fiak
farkát!

Ámen!

Szent-Balázs meg
Pötréte!

Közöttük van
Hahót!

Ennek erdejében
van egy odvas
tölgyfa.

Odujában mukucs-fiak
tanyáznak.

Azok a franciák,
kik ezüstöt keresnek,
egyék meg a
mukucs-fiak
farkát!

Ámen!

Szentgyörgyi: Nem birom tovább! (Pár lépést hátrál, aztán levágja magát a fübe. Kalapját rászoritja szájára. Olyan erősen gyötri a visszafojtott kacagás, hogy könny potyog a szeméből.) Bühühü-hühühü! Haha-bruhahaha! Szt! Höhö!

Meskó: (Szentgyörgyihez.) Ne nevéssen Szentgyörgyi uram, mert bizony isten nekem is kell nevetni! Bru-ha-ha! (Elfordul és lefekszik a fübe.) Ha-ha-ha! Jaj, észreveszi a francia! Bruhaha!

Vitéz: (Beszél a sászörtiszttel, aztán odaszól Szobovicsnak.) Az Istenért vigyázzatok! Majdnem bajba sodort Szentgyörgyi uram! A tiszt azt kérdezte, mit nevet az az ember? Szerencsére föltaláltam magamat, és azt mondtam, hogy az nem nevet, hanem sir. Tudnillik az eskü annyira meghatotta azt a bolond magyart, hogy sirva fakadt. A tiszt mosolygott. Láttam, hogy nem hiszi amit mondok. De szerencsére nem firtatta tovább a dolgot, hanem azt mondta, hogy megértette az esküből a szent, a francia, és az ámen szavakat, — s meg van elégedve. A fuvaros mehet amerre akar. S beszéd közben mindig mosolygott.

Szobovics: (Nevet.) Hihih! Hála Isten! Haha-ha! Hát megszabadul a fuvaros?

Vitéz: Meg. Majd én szólok neki. Dehát ne kacagjatok mindannyian!

Szobovics: Hühühü! Hisz nem akarok nevetni! Höhöhő!

Vitéz: (Csondorhoz.) Meg van mentve! Leveszszük a kötelet a nyakáról!

Csondor: (Még mielőtt a kötelet levette volna nyakáról, Vitézhez fut, és lábát csókolja.) Isten fizesse meg a jóságát! Isten segítse minden dolgában! Isten jutalmazza meg úgy, hogy különb ember legyen mindenkinél!

Szentgyörgyi: (Felkél, megtörli szemét) Ugy legyen! Most pedig legyen vége a beszédnek, mert a nagy nevetés után Isten ucsse sirva fakadok!

Csondor: (Vitéz mellé furakodik. Halkan.) Kedves jó uram! Nagy kérésem volna!

Vitéz: (Vidáman.) Mi lehet az? Szívesen teljesitem!

Csondor: Fogadja el annak a pénznek felét, amit elhoztam a franciától!

Vitéz! (Elgondolkozva, kissé vontatottan.) Nem lehet az, jó ember! A magáé az egészen!

Csondor: Tartsa meg a felét, jó uram! Iszen segítsége nélkül nem volna ezüstöm, sőt már magam is akasztott ember lennék!

Vitéz: (Meghatva.) Köszönöm barátom a szíves

ajánlatát, de én nem tettem semmi olyant, a mivel kiérdemeltem volna a pénz felét! (Magában.) Milyen különös az én sorsom! Egész életemben hiában fáradozok, hogy könyvem nyomtatására pénzt kaphassak, most pedig amikor egy garmada ezüstöt kínálnak, hát nem engedi a koldus önértetem, hogy elfogadjam, mert rablásból és lopásból származik!

Faddi: (A beszélgetés alatt egészen közel jön.) Hát az én járandóságommal mi lesz? A pénz egy része engem illet!

Vitéz: (Gunyosan.) Enyje ni! Aztán mi jogon?

Faddi: Mert tanácsbéli ember vagyok, tehát megdukál!

Vitéz: És ha nem kap, akkor mit csinál tanácsos uram?

Faddi: (Szigoruan.) Akkor megmondom a franciának, hogy mi lett a pénzével!

Vitéz: No csak mondja meg, ha tud vele beszélni! (Mosolyogva) Azt az egyet azonban ígérem, hogy ha még egyszer próbálkozik a hivatalos képességével magának hasznot kaparintani, akkor (Erősen) össze vagdalatom!

Faddi: (Ijedten.) Ne bántsanak! Nem teszek én semmit se! Engem mindenki félre ismer!

Csondor: (Faddihoz fordulva.) Hallja az ur: az ezüstöt senkise találhatja meg csak én, hát hiába mesterkedik! És tudja meg az ur, hogy ha még egyszer megharagitja azt, aki az életemet megmentette, hát (erős hangon) betöröm a fejét az urnak! Érti?
 Faddi: (Rémülten.) Még a szájamat se nyitom ki többet!

HUSZONEGYEDIK JELENET.

(Kolongya és Szeglet láncot zörgetve futnak egyenest a sászórtiszthez. Előtte letérdelnek, és megláncolt kezüket összetéve könyörögnek.)

Voltak. Szeglet. Kolongya.

Kolongya: Irgalom! Vitéz katona uram, segítsen rajtunk!

Szeglet: Fordítsa el rólunk a szerencsétlenséget! Segítsen rajtunk!

Vitéz: Majd én megmondom a franciának, hogy mi ez! Meg hogy mit akarnak, kik ezek, honnan jöttek, és hogyan kerültek ide az erdőszélre! (A tiszthez megy, és beszélget vele.)

Szobovics: (A két legényhez.) Hát az őriző hajdutok hová lett?

Kolongya: Elfutott a posta uton, mikor látta, hogy mink leugrálunk a szekérről!

Szentgyörgyi: Bizonyosan a bátorsága után szaladt!

Szobovics: És hol van az a szekér, amelyik utánatok jött, és szintén az erdőbe húzódott?

Szeglet: Most is itt áll a bokrok között.

Vitéz: (Előbbre lép.) No, szegény önkénytesek! Nektek szerencsét hozott a francia! Elbeszéltem a sorsotokat, és a tiszt kinyilatkoztatta, hogy szabadon bocsát benneteket! Csak velük kell mennetek addig, míg a seregükhez vissza nem érkeznek.

Kolongya: Áldja meg az Isten! Lám a francia sem ellensége a szerencsétlen embernek!

Szeglet: (Vitézhez.) Mondja meg neki, hogy legalább a kezét engedje megcsókolni! Örökön imádkozom érte! Megyek veled akár a világ végére!

Vitéz: Jól van, legények! Majd még beszélgetünk! Lesz rá elég időnk!

Szobovics: Csak a Lizit tudnánk bátorságba helyezni!

Vitéz: (Kevés gondolkodás után.) Jancsi! Én azt mondom, hogy próbáljunk szerencsét a franciákkal! Ez a tiszt olyan nemesen viselkedett a fuvarossal, meg a két

önkénytessel, hogy bátran rábizhatnánk Lizi sorsát is!

Szobovics: Jaj, csak azt ne! Nem lehet! Hátha valami erőszakoskodásra vetemednek? Akkor pedig engem rögtön agyonvágna, mert én nem engedem, hogy Lizinek a hajszálát is meggörbitsék!

Vitéz: Hisz én is ugy vagyok! Mert én is megfogadtam, hogy érinteni sem engedem Lizit! S meg fogom tartani az eskümet!

Szobovics: Köszönöm a baráti szeretetből fakadott esküdet! De Lizit nem merem bizonytalan sorsra bízni!

Vitéz: Barátom, ne felejtjük el, hogy pár napig a franciákkal kell kóborolnunk, s az alatt nem ügyelhetünk Lizire! Talán mégis az lenne legjobb, ha megkérem a tisztet?

Szobovics: Érzem, hogy igazad van, de nagyon félek!

Vitéz: Ne tarts semmitől! Hiszen csak azután mutatom be Lizit a franciáknak, mikor már megígérték, hogy segítenek! Előbb el fogom mondani Lizi szomorú sorsát, és gyámapja kapzsiságát. Bizom, hogy nemcsak nem bánt a francia, hanem még segít is! talán az esküvőtöket is

előmozditja! Külömben sem nagyon válogathatunk az eszközökben! Tulajdonképpen így csak nyerhetünk, de nem veszthetünk!

Szobovics: (Sóhajtván.) Nem tudom, hogyan cselekedném jól?

Vitéz: Ne félj! Az én életem is hozzá van kötve Lizi sorsához! Adott szavamat betartom, és Lizit megvédelmezem minden áron!

Szobovics: Nem is merek rágondolni a a netáni eshetőségre! Nem, ne kísértsük az Istent!

Vitéz: Hát legyen úgy ahogyan akarod!

Faddi: Még ezeknek a fogott katonáknak, ezeknek a koldusoknak is szerencsájuk van, egyedül én vagyok szerencsétlen!

Szentgyörgyi: (Faddihoz.) Hiszen eddig nem volt más baja, mint az, hogy nem akarta belátni, miképp okosabb hallgatni mint kiáltozni!

Faddi: Hát az a sok kardcsapás semmi, amit rám raktak?

Szentgyörgyi: Az csak jutalom amiért mindenkor a maga javát keresi!

HUSZONKETTEDIK JELENET.

(A színre fut az a városhajdu, aki elszaladt mikor az önkénytesek a franciák védelme alá helyezték magukat. Messziről posta kürt hangja hallatszik.)

Városhajdu. Voltak.

Városhajdu: (Lihegve.) Jézus Mária! Valami szerencsétlenség történhetett! Gyün a tisztartó ur a saját kocsiján! Előtte jár a posta! Amott a kapaszkodónál megállottak egy kicsit, én pedig ezalatt előre szaladtam, hogy bejelentsem!

Szobovics: Végünk van!

Vitéz: Nagy baj biz ez, de azért ne essél mindjárt kétségbe! Lám milyen jó, hogy az ellenség kezében vagyunk, legalább a saját atyánkfiai nem tehetik ránk a kezüket! Külömben majd beszélek én a fanciával!

(Már a kürt első hangjára a sászórtiszt hátrább vonul csapatával, és Vitézt magához inti kardjával. Vitéz kissé beljebb megy, röviden beszél a tiszttel, aztán visszajön.)

Faddi: Hát ennek nem lesz jó vége!

Szentgyörgyi: Lehet, hogy ezután következik a fekete leves!

Vitéz: (Kiáltva.) Mindenki rögtön vonuljon hátra az erdőbe, ahová a franciák a helyet kijelölik! A szekereket is beljebb kell

szállítani! Mindenki vigyázzon, mert az élete függ kockán!

(Az emberek bevonulnak az erdőbe. A szekereket is elvitetik. A sászörök közül hat lesbe áll a fák mögé, a többi bemegy az erdőbe.)

HUSZONHARMADIK JELENET.

(Az erdőszélére ér a posta kocsi. Rajt ül a kocsis mellett Verner, dárdáját a kezében tartva. Utánuk jön a másik kocsi a tisztartóval. A postakocsis vigan énekel egy nótát, arra dallamra, melyet előbb a kürtön fujt.)

Postakocsis. Verner. Korntheuer. Apollonia.
Sászörök.

Postakocsis: (Énekel.)

Megy a
Posta
Hahótra-Hahótra.
Minden,
Aki él
Előle kitér!

Verner! (A postakocsis után)

Mety a
Posta
Ahódra-Ahódra!
Musszejn
Gerülni,
Aki nem van halott!

Sászörök: (Elő ugranak. Mind a két kocsiban levő lovakat megragadják a zablyánál fogva, és így megállani kényszerítettik.) Halte-là!

Kornthueuer: Én hát megjártam! Most meg a francia fogott el!

Apollonia: (Kardját kezébe véve.) Hozzám ne merjen nyulni senki! Nemes asszony vagyok!

Egyik sáször: (Apollonia kezéből kicsavarja a kardot, és elveszi.) Que chacun descende! (Szálljon le mindenki.)

Postakocsis: (Kiáltva.) Térjenek ki, ha kedves az életük! Mert az én uram a Kinorányi! Én vagyok a posta! Engem még a császárnak is ki köll kerülni!

Másik sáször: (Lerántja a szekérről a postakocsist, és kardlappal a hátára suhint.) Descendez! (Szálljanak le!)

Postakocsis: (Nyögve.) Megállj, francia! Ha megtudja ezt az én uram, a Kinorányi, hát pocsékká teszi az országodat!

Sáször: (Megint rásuhint a kardlappal.) Que chacun descende! (Mindenkire szálljon le)

Verner: (Eldobja dárdáját, és leugrik a kocsiról.) Nem fatyok ellensik! Enkem nem göll ütni! En fatyör jó emper! Bin a guter Kerl!

(A sászörök oldalra terelik az embereket.)

Apollonia: Engem szegény asszonyt itt hagynak védtelenül! Mi lesz velem? Mit akarnak?

(Több sáször kijön a tisztásra, és mindkét kocsit odahajtják, ahol előbb a deputátusok szekerei voltak.)

Korntheuer: No, ebből jó nem származik az bizonyos!

HUSZONNEGYPEDIK JELENET.

(Lassankint előjönnek az erdőből a huszonkettedik jelenetbeli szereplők valamennyien.)

Voltak. Szentgyörgyi. Faddi. Szobovics. Utóbb Vitéz.

Verner: (Nevetve.) Nini! Iszen mekfan itt mind, akiget elfogni agarung! Csag éppen a natyorros iftyur nem van, meg a Lizi nem van, meg a főadószedegető ur nem van!

Korntheuer: (Bámulva.) Az ám! De hogyan lehet ez? Talán ezeket is elfogták? De hol van Lizi?

Apollonia: (Leugrik a kocsiról.) Micsoda? Hát ez a leányszöktető banda? Hol van az uram? Adják elő rögtön!

Korntheuer: És adják elő Lizit is! Hová tették?

Szentgyörgyi: Lizi nem jött velünk! Nem

is értem, hogyan keresik a deputáció között?

Korntheuer: De igen! Lizit elszöktették, és a deputátusok szekeren hozták el!

Vitéz: (Előlép.) Alighanem tévedés van a dologban! Mi nem adhatunk elő semmiféle asszonyszemélyt! Ámbár nagy örömünk lett volna, ha ilyen szép asszonynyal utazhattunk volna, mint a milyennel az ur jött!

Verner: (Kiáltva.) Esz asz asz iftyur, aki Lizivel ülte gocsira! (Vitézhez.) Hát a Lizi lányasszonyt hofá tett? Mit csinálta fele?

Vitéz: Miket beszél maga össze-vissza? Én nem is láttam Lizit mind máig!

Apollonia: (Vitéz felé fordulva.) Itt nem használ semmiféle mézes beszéd! Most mindjárt mondják meg, hová tették az uramat?

Vitéz: Ha magának már ura van, gyönyörűséges asszony, akkor nékem többé semmi keresni valóm sincs az életben! Mert ilyen asszonyt nem találhatok még egyet!

Apollonia: Édes szája van az urnak! De a dicsérő szavakkal engem nem lehet félrevezetni! Azt akarom tudni hol van az uram, meg az a perszóna, aki vele megszökött?

Szobovics: (Előbbre jön.) Csöndesen legyen

az Istenért, mert máskép szerencsétlenség ér bennünket! Éppen az imént majdnem fölakasztatott közülünk egyet a francia!

Apollonia: Nem bánom én akármit csinál a francia! Nekem adják elő az uramat! Még pedig áperté, mert rögtön rendbe akarom hozni a dolgot!

Korntheuer: Aljegyző ur! Magának kell tudni, hol van a lányom? Hozza ide azonnal!

Szobovics: Ha én azt megtehetném!

Apollonia: (Vitézhez.) Hol az uram? Mondja meg, maga látszik legtisztességesebbnek az egész gyülekezetben!

Vitéz: Maga pedig a legkívánatosabb asszony, akit eddig az életemben láttam! Az urát nem tudom hol van, mert nem ismerem. De ez a szerencséje az urának, mert bizony szívesen leütném, hogy özvegyé tegyem, és feleségül vehessem magát!

Apollonia: Az ilyen hizelgésre nem adok semmit! De hogy ismerjen, hát megmondom, hogy én Dóka Péterné vagyok, a vármegyei főadószedő felesége! Az uram együtt utazott a deputációval, hát itt kell lennie! Hová tették? (Elfordul és a szemközt levő Faddira rárivall.) Hol van az uram?

Faddi: Kérem nincs annak semmi baja!
(Ujjával a háta mögé mutat.) Itt van a bokrok
mögött a szekerével!

Apollonia: Ott van? A szekerével? Persze!
Meg avval a perszonával! (Mérgesen kiált.)
No, majd adok én nekik! (Befut az erdőszélbe.
Néhány sáször utána ered.)

Vitéz: (Kiáltva.) Nemzetes asszony! Az életével
játszik! Jöjjön vissza! Maradjon békében!

HUSZONÖTÖDIK JELENET.

Voltak. Dóka. Kristóf. Málek. Lizi (Szürben,
fején kalappal.)

(A sászörök hozzák vissza Apolloniát. Keze össze
van kötve. Másik sáször hajtja Málek lovait. A kocsin
ül a megye katonája, Kristóf, meg a főadószedő,
és Lizi)

D ó k a : (Felesége után kiabál.) De ha még egy-
szer mondom, nem volt a kocsimon semmi-
féle asszonyszemély!

Kristóf: Ugyvan! Nekem elhiheti a nemze-
tes asszony, hogy nem volt velünk fejrénép!

Apollonia: Nem tudom, mit higyjek! De
ha szabad leszek, majd kivallatom én az
igazságot!

Málek: Mink aztán szépen jártunk!

Sáször: (Kiált.) Descendez!

Vitéz: Azt mondja a francia, hogy szálljon le mindenki a kocsiról! Siessenek, mert fegyvert használ!

Málek: Hát akkor csak le vele! (Leugrik a szekérről.)

Szobovics: Szálljanak le mindannyian! (A kocsihoz megy, Lizit lesegíti, és a sáször csapat mögé vezeti.)

Dóka: Tiltakozom az erőszak ellen! Én Szalamegye tisztviselője vagyok! Meg aztán a magam személyében is sérthetetlen vagyok, mert nemes vagyok!

(A sászörök leráncigálják Dókát a szekérről. Fölfedezik a vasládát. Próbálják fölnyitani, de nem lehet. Aztán leemelik a kocsiról.)

Kristóf: Már csak jobb lesz békességesen leszállni! (Leugrik a szekérről.)

Dóka: (Erős hangon.) Ez a vármegyének megsértése! Tiltakozunk! (A megyekatonához.)

Kristóf, elő a fegyvert! Meg kell védenünk a közvagyonot minden áron!

Kristóf: (Halkan.) Nem jobb lenne békében maradni, nemzetes uram? Ennyi fegyveres ellen semmit se tehetünk!

Dóka: Kivele a karddal! Majd meglátom, ki meri bántani a vármegye emberét és vagyonát?

Kristóf: (Kihuzza kardját a hüvelyből, és elkiáltja magát.) Halálfia, ki el meri venni a ládát! (Egyik sáször ráüt Kristóf kezére, hogy leejti a kardot, aztán hátba suhintja.)

Verner: Csag meg köll lapulni! Itt nem használ semmi giáltás!

Kristóf: (Kiáltva.) Jaj ne üssenek! Elvihetnek mindent! Hiszen most már tudjuk, hogy ugysis elveszik erőszakkal! (Dókához.) Lássa nemzetes uram, itt hasztalan minden protestálás! Ugy a kezemre ütöttek, hogy hol-tig megérezem az időváltozást!

Dóka: Pedig meg kell mentenünk a kasszát minden áron!

Sászörtiszt: Qu'y a-t-il dans cette caisse?
(Mi van a ládában?)

Vitéz: Nemzetes uram! A sászörtiszt azt kérdezteti, mi van a vasládában?

Dóka: A vármegye egész kincse! Mindene!

Vitéz: Ejnye az irgalmát! Éppen jó helyre jött vele! Nincs emberi hatalom, mely meg tudná menteni a franciák markától!

Dóka: Már pedig azt meg kell mentenünk!

Sászörtiszt: Ouvrez-la! (Ki kell nyitni)

Vitéz: A francia tiszt követeli, hogy nyissa ki a vasládát!

Dóka: Nem nyitom föl, és nem engedem, hogy fölnyissák! Ellenállok!

Vitéz: Mind nem használ semmit! Magát fölakasszák, a ládát meg összetörik. Inkább adja elő önkényt a láda kulcsát!

Faddi: Csak nyissa föl a ládát, nemzetes uram! Másképp úgy jár mint én!

Szobovics: (Faddihoz.) Még maga is föl meri nyitni a száját? Maga, aki elárulta az ellenségnek, hol van a főadószedő ur a pénztárával? Különben majd lesz még szavunk egymáshoz!

Faddi: Nem akartam elárulni, engem mindig félre ismernek!

Vitéz: Hallgasson már! vinné el a Manó a nyafogásával együtt! Ne akadékoskodjék, mert fölakasztatom a gazemberségeiért!

Faddi: (Hátra ugrik.) Nem szólok többet egy hangot sem!

Vitéz: (Dókához.) Hol a láda kulcsa, nemzetes uram?

Dóka: Hogyan lehet ilyen furcsát kérdezni? Hiszen azt nem mondhatom meg senkinek!

Apollonia: (Oda kiált.) Nekem csak megmondod, Péter?

Dóka: Édes Plónikám nem tehetem! Tudod, megesküdtem rá!

Apollonia: Hát nekem nem esküdtél hűséget? Mi?

Dóka: Édes Plónikám, az Istenre kérek, ne avatkozzál bele a hivatalos dologba!

Apollonia: Majd még beszélgetünk erről a hivatalos szekerezésről, ha az Isten éltet!

Vitéz: Hát ne vitatkozzunk többet! Majd összetöreti a ládát a francia! Nem bírjuk meggátolni, mert bizonyos, hogy az ellopott ezüstért kárpótolni akarja magát! Aztán mennyi pénz lehet abban a vasládában?

Dóka: Nincsen abban pénz! Egy fillér sem!

Vitéz: (Csudálkozva.) Nincs pénz benne? De hát akkor mi a Gutát félti annyira?

Dóka: Mert a pénznél sokkal nagyobb érték van benne!

Vitéz: Aztán mi legyen az?

Dóka: A Szalamegyében kihirdetett ármálisok, vagyis nemesi levelek.

Vitéz: Nem lehet az! Hiszen a családok maguk őrzik az ármálisaikat!

Dóka: Ugyvan. Csakhogy a hiteles másolatok a vármegye őrizete alatt vannak ebben a kasszában!

Vitéz: (Elneveti magát.) No akkor nincs semmi

baj! Nem kellenek ilyen papirosok a franciának! Külömben is csak másolatok!

Dóka! De én nem adhatom át az ellenségnek, mert a vicispán ur az én őrizetemre bízta. Azt mondta, hogy ez a vármegye egész kincse, melyet halálíg kell védelmeznem! És erre meg is esküdtetett!

Vitéz: Hát csak védelmezze! (Boszusan körülnéz, és vármegye katonán akad meg a szeme. Megszólítja.) Hát maga ki tudja-e nyitani a vasládát?

Kristóf: Hogyne tudnám! Csak a nemzeti ur a nadrág szíjjáru adja oda a kulcsot!

Vitéz: Maga okos ember, Kristóf! Most már majd elintézzük a dolgot vérontás nélkül is! (Hátra vonul a sászörtiszthez.)

Kristóf: No, hála Isten! Csakhogy valami módon rendbe jövünk!

Apollonia: Pedig megérdemlené az egész pereputty, hogy a francia jól elnás págolja! Mit csavarognak? Persze amolyan perszónákat kell megszöktetni!

Dóka: Ugyan, kedves Apolloniám, ne beszélj ilyent! Hiszen egyetlen asszony semély se jött az egész deputációban!

Apollonia: Nem hiszem, mert nagyon tagadod!

Vitéz: (Előbbre jön, és Dóka előtt megáll.) A francia tiszt követeli a láda kinyitását. Mielőtt erőszakot alkalmazna, még egyszer kérdezteti nemzetes uramat, hogy hajlandó-e kinyitni?

Dóka: Már megint olyan furcsát kérdez? Hiszen mondtam már, hogy nem tehetem!

(Vitéz nemet int fejével a tiszt felé, mire odaugrik néhány sáször, kettő megfogja Dóka két kezét, a harmadik leveszi Dóka derekáról a szijjat a kulccsal. Kinyitják a vasládát, és fölfordítják, hogy tartalma egészen kidől. Csupa régi irás kerül ki belőle egész garmadával. A sászörtiszt kardjával piszkálgat a papiros csomóban, és hangosan kacag. A többi francia is nevet.)

Vitéz: Lássá nemzetes uram, ezt békésen is megcsinálhatta volna!

Dóka: Végem van! Elveszik a vármegye kincsét!

(A sászörtiszt egyet a papiros halomba szur, és nevetve eltávozik a láda mellől.)

Apollonia: (Kiáltva.) Ugyan Péter, ne légy olyan pipogya fráter!

Dóka: Tönkre vagyok téve!

Vitéz: Nincsen semmi baj, nemzetes uram! Bátran össze szedheti a drága papirosait, és vissza teheti a vasládába! Nem kell a franciának egy darab se!

Dóka: Lehetetlen!

Apollonia: Ha az az ur mondja, akkor ugyan! Amit mond, az igaz! Most pedig ne nyöszörögj Péter, hanem szedd össze a leveleket! Kristóf, azonnal rakjátok vissza a ládába a papirosokat!

Dóka: (Sóhajtva.) Gyere hát Kristóf! Próbáljuk meg!

Kristóf: (Fejnyalábólja a papirosokat, és a ládába teszi.) Előbb kiveszik, aztán beteszik. Az ángyom se látott ilyen fordított világot! Ezért igazán nem volt érdemes a kezemet megüttetni!

Korntheuer: (A sászörök között észreveszi Lizit, aki Szobovics háta mögül előbbre jött, hogy a papirokat lássa.) Ni, ott van a Lizi! (Hirtelen odaugrik, Lizi fejéről leüti a kalapot, lerántja róla a szürt, és megragadja kezét.) Gyere csak te Istentől elvetemedett lány! Majd adok én neked megszökni! (Maga után vonja.)

Lizi: (Sikoltozva. Végem van! Apám ne bántson!

Faddi: Nini, a lányasszony! Ezt nem értem!

Szentgyörgyi: No, nemcsak ezt nem érti kolléga ur!

Szobovics: (Odaugrik és kiveszi Lizit a tisztartó kezéből.) Ne merje bántalmazni Lizit! (Tovább vezeti a tömeg háta mögé.)

Korntheuer: (Mérgesen.) No megállj! Majd adok én Szobovics neked is! Csak szabaduljak meg a franciák kezéből!

Apollonia: (Odadut és kiállt.) Vegyék le kezemről a kötelet! Had tépjem meg ezt a gyalázatos lányt, meg aztán a gazember férfiakat!

(A sászörök megfogják, és hozzákötik az önkénytesek láncával egyik szekérhez, mert azt hiszik szökni akar. A hadonászó tisztartót szintén odakötik a szekér másik oldalához.)

Vitéz: (Szobovicshoz.) Most meg kell próbálnunk, hogy mindent bevalljunk a franciáknak! Másképp még nagyobb szerencsétlenség éri Lizit! Jancsi, nincs más választás!

Szobovics: (Sóhajtván.) Ha nincs más mód, hát kísértsük meg Isten nevében!

Vitéz: (Odamegy Lizihez, és kezét megfogva vezeti a tiszt felé.) Jöjjön kedves leányasszony! Bizzék bennem! Jóra fog fordulni minden! Csak ne féljen semmit se!

Szobovics: (Lizi mellé furakodik.) Én is itt leszek az oldala mellett, Lizi!

Lizi: Jaj, én úgy félek, hogy ki sem mondhatom! Bárcsak otthon maradtam volna!

Vitéz: Jöjjön bátran! (A tiszt elé érnek.) Köszöntse félelem nélkül a tiszt urat!

Lizi: (Meghajtja magát.) Ajánlom magamat gráciájába!

(Sászörztiszt a leány elébe lép, mosolyogva néz rá, és kezet nyújt.)

Sászörztiszt: Bon jour, mademoiselle, j'ai l'honneur de vous saluer! (Jó napot, kisasszony, van szerencsém üdvözölni!)

Szobovics: Bátorkodjék édes Lizi, nem lesz baj!

Lizi: Remegek a félelem miatt!

Vitéz: (Pár szót beszél a tiszttel, azután Lizi kezét Szobovicséba teszi.) Ez a remegő kis kéz örökre a tiéd, Jancsi! (Kiáltva.) Vivát! Nemcsak azt ígérte meg a francia, hogy nem lesz bántódása Lizi lányasszonynak, hanem még papot is hozat, aki a házasságkötést elvégzi! (Földobja kalapját a levegőbe.) Még egyszer vivát! Milyen derék emberek ezek a franciák! Igazán sajnálom, hogy harci dalokat irtam ellenük!

Szobovics: Hallja, kedves Lizi! Meglesz az esküvőnk! (Szívéhez szoritja a leány kezét.)

Lizi: Istenem, Istenem! Meg se érdemeljük nagy jószágodat! (Vitézhez.) Magának pedig sohasem tudjuk meghálálni!

Szobovics: (Vitéz felé fordul.) Bocsáss meg, édes Mihályom, hogy még meg se köszön-

tem önzéstelen cselekedetedet! Az öröm másfelé terelte figyelmemet! Hanem most megköszönöm baráti fáradozásodat! Nélküled elvesztünk volna! Isten áldása kísérje minden dolgodat, és adja meg neked is a legnagyobb földi boldogságot: egy szerető hitves társat!

Lizi: (Kezet nyujt.) Adja Isten!

Vitéz: (Egyik kezével Lizi kezét fogja, másikkal Szobovicsét.) Köszönöm a jó kívánságot! Azt hiszem azonban, hogy a boldogság osztogatásnál engem már keresztül ugrottak! Nem mindenik lány hajlandó követni jegyesét a veszedelembe is!

Szentgyörgyi: Ilyen érdemes embernek nem kell félni! Kap feleséget!

Vitéz: Ha mindenki így érdemen fölül becsülné a tetteimet, mint Szentgyörgyi uram, akkor talán nem kerülne ki a boldogság!

Szentgyörgyi: Az érdem mindig megkapja jutalmát!

Vitéz: Az igazi érdem nem is az enyém, hanem a sászörtiszté! Azt mondta, hogy bátran rendelkezünk, kik mennek be papért a faluba. Mert itt kinn kell megtörténni az eskettetésnek. Az embereinkkel küld két sászört, hogy a kérésnek nyoma-

téket adjanak a faluban, s talán azért is, hogy a mi embereink el ne szökhessenek! Fogjunk hát hozzá! Először válaszszuk ki, hogy kiket küldünk!

Faddi: (Kiált.) Engem küldjenek! Elmegyek én szivesen, mert a közjóért sohase sajnálom a fáradságot!

Vitéz: Ohó! Faddi uramat nem eresztjük! (Mosolyogva.) Nem tehetjük ki annak, hogy megint vitézkedni talál, és emiatt a sászörök agyonvágják! (Szobovicshoz fordul.) Neked minden esetre el kell menned, mert a papot te tudod leginkább rábeszélni az eljövételre!

Szobovics: (Vigan.) Ha kell, hát megyek! Majd elhozom én a papot, ha másképp nem, akkor erőszakkal! Az anyakönyvet sem felejttem el, mert itt a szemünk láttára kell beírni a házasságot!

Vitéz: Aztán veled megy még Szentgyörgyi uram. Talán bizhatunk benne, hogy nem próbál megszökni?

Szentgyörgyi: Jól van, uram! Bizzék bennem! Mióta láttam, hogy milyen furfangos módon szabadította meg azt a fuvaros embert az akasztófától, hát attól fogva

nagyon tisztelem, és szívesen közreműködöm, ha valamiben segíthetek!

Vitéz: Elmegy még a postakocsis, de nem szabad itt felejtetni a trombitáját!

Szobovics: (Nevet.) Talán visszajövet körüljünk?

Vitéz: Lehet. Mivel pedig még egy kocsi kell, hát el megy Málek Gyura. Annak a lovai jók, és maga Málek megbízható ember!

Faddi: Uram Istenem! Segíts az én szerencsétlenségemen! Talán most a te segítséged mellett elszökhetném a faluba menőkkel!
(Lassan hátra vonul.)

Vitéz! (Kiáltva.) Hát maga mit csinál arra felé Faddi uram?

Faddi: Se — semmit! Csak úgy a közjőben fáradozok!

Vitéz: Jó szívvvel ajánlom, hogy előbbre keresgéljen a közjó után, Faddi uram! Mert itt könnyen félre értik, és elverik rajta a port! (Kiáltva.) Meg is érdemli!

Faddi: Megyek már vissza! (Menés közben)
Rólam mindig rosszat gondolnak!

Vitéz: (Szobovicsához.) Mig ti a papnál vesződtek, addig engedd a faluba a magá dolga után járni Máleket meg a postakocsist!

Sőt hagyjátok vissza a faluban a kocsist, de úgy, hogy a két sáször ne vegye észre!

Szobovics: Nem tudom mit akarsz velem, de azért megteszem!

Vitéz: Jól van! (Tovább megy. Apollonia mellett megáll, és halkán modja.) Kis baj van nemzetes asszony! A szépségeért magával akarja vinni az ellenség!

Apollonia: Aztán maguk ezt szó nélkül türik? Maguk férfiak? No, majd kikaparom én a szemét annak a franciának, aki kezdeni mer velem!

Vitéz: Éppen azt jöttem megmondani nemzetes asszonyomnak, hogy ne féljen! Kiszabadítom én az ellenség kezéből, oly igazán, mint ahogy élek! Csak a többinek nem akarom megmondani, nehogy a félelem miatt akadékoskodják!

Apollonia: Hinni akarok magának már csak azért is, mert maga az egyedüli férfi, aki legalább vigasztalni igyekszik egy szerencsétlen asszonyt!

Vitéz: Örömet kockára teszem az életemet is nemzetes asszonyoméért! Hisz olyan kívánatos, hogy csak most értem, miért híres Szala menyecskéje!

Apollonia: Jól esik a beszéde, pedig tudom, hogy tréfál! Hiszen maga fiatalabb nálam!

Vitéz: Nem lehet az! Sőt ha testileg úgy volna is, lélekben én olyan vén vagyok, hogy nincsen még egy ilyen az egész magyar hazában! De különben is azt tartják, hogy a méz minden állatnak édes!

Apollonia: Csak tréfáljon! De azért ha megmenekülhetünk, akkor talán a jó Isten megengedi, hogy megháláljam amit értem tesz!

Vitéz: Bizzunk a szebb jövőben! (Még halkabban.) Arról van szó, hogy a franciákat el akarom ijeszteni, hogy elszaladjanak, és minket itt hagyjanak! Mindjárt hozzá is látok a szabadításhoz! (Kiált.) Málek! Gyűjön ide!

Málek: (Előlép.) Már meg gyűttem!

Vitéz: Málek! Ugy látom, magának van esze!

Málek: Több mint vagyonom!

Vitéz: Akkor jól van! Figyeljen Málek! Valami fontos dolgot kell megcsinálni! Ember legyen a talpán, aki meg nem riad tőle!

Málek: Én olyan ember leszek!

Vitéz: Emellett senkinek se szabad róla szólani, csak a posta kocsisnak!

Málek: Minek az a sok beszéd? Mondja meg röviden, mit csináljak!

Vitéz: Most bemennek Hahótra a faluba. Magának mindjárt el kell a többitől válni, és a postakocsissal bejárni a házakat. Minden lovat összegyűjtenek, amit a faluban találnak. És amíg a többiek a pappal végeznek, azalatt maguk egy udvarban össze terelik a lovakat, és annyi embert állítanak oda, ahány ló van.

Málek: Meglesz!

Vitéz: Maga aztán kitanítja a postakocsist, hogy tartsa együtt a csapatot, körülbelül egy óráig. Majd úgy alkonyat tájon maga visszamegy a faluba. Előbb tudniillik idehozza a papot, és azután mégegyszer a faluba lopakodik.

Málek: Értem!

Vitéz: Maga a visszamenés után a faluban a csapatot sorakoztatja. Aztán az egész sereggel ide lovagol. A postakocsissal trombitáltasson egy huszár marsot, és a kürt szakadatlan hangzása közben ide robbogjanak! Mert itt lakodalom lesz! Azért ha tud néhány puskára szert tenni, hát a vágatás közben lőjjenek is! Meg arra is vigyázzon, hogy nagy port verjen a sereg, mert ekkor nem lehet tisztán látni, és igazán azt hiszik, hogy huszárok rohannak!

Málek: Nem köll félni! Majd verünk mink port! Meg orditunk is!

Vitéz: Igaza van! Kiábáljanak is, mert ez is emeli az ünnepet! Aztán jól csinálja ám!

Málek: Ugy lesz uram! Ne féltse Málek Gyurát!

Vitéz: De nehogy a francia előre észre vegyen valamit! Mert akkor veszedelemben forgunk!

Málek: Ne is szóljon az ur! Olyan gyorsan megy majd az egész, mint a karika csapás! (Elmegy.)

Apollonia: (Vitézhez.) Hiszen maga a fejét is kockára teszi értünk!

Vitéz: Hát bizony, kicsit kockázatos a játék! De lehet, hogy akkor is megmarad az életünk, ha nem sikerül a merész attack! Mert akkor azt mondom a franciáknak, hogy az ilyen lovagolás és lármázás nálunk lakodalmi szokás.

Apollonia: Éles eszü ember maga! Nem is tudom mit csinálnánk nélküle!

(A választott csoport ezalatt készülődött az utra, és elindul a két sászörrel együtt.)

Vitéz: (Utánuk int.) Sok szerencsét!

NEGYEDIK SZAKASZ.

Esti hét óra.

(Szinhely ugyanaz, mint előbb. A kiküldöttek visszaérkeznek, s magukkal hozzák a hahóti plébánost. Szobovics egy nagy könyvet tart a kezében.)

HUSZONHATODIK JELENET.

Plébános. Vitéz. Szobovics. Szentgyörgyi. Faddi. Lizi. Málek. Csondor. Kolongya. Meskó és a másik két hajdu. Sászörök. Korntheuer.

Málek: (Nevetve.) Elhoztuk ám! Aztán rendbe is hoztunk egyet mást!

Vitéz: Értem!

Szobovics: Hála Isten megérkeztünk! Az anyakönyv is itt van, bár a plébános ur vonakodott elhozni! Sőt egy keresztet is hozattunk vele! (Vitézhez) Hát csak fogjunk hozzá mindjárt a dologhoz!

Plébános: Miért erőszakoskodnak? Mit akarnak velem?

Vitéz: Nyugodjék meg tisztelendő ur! Nem lesz semmi bántódása! Azt sem kívánjuk, hogy valami rosszat kövessen el! Csupán

egy házassághoz kell megadni az egyházi áldást. Mindjárt megkezdhetjük, csak a tiszt urat idehivom tanunak! (Hátra megy, és a sászórtiszttel jön vissza. A tiszt a kardjával tiszteleg a plébános előtt.) No, most megkezdhetjük?

Plébános: Ohó! Talán még se megy ez csak ugy sundám-bundám! Előbb tisztázuk a szükséges dolgokat! Legelőször tudnom kell, ki a vőlegény?

Szobovics! Én vagyok, tisztelendő atyám!

Plébános: Ki az az én? Van-e írása, mely igazolja, hogy mi a neve, nőtlen-e, hol született, kik a szülői?

Szobovics: Van írásom. Tessék megnézni tisztelendő ur! (Kivesz egy levelet a zsebéből, és átnyújtja a plébánosnak.)

Plébános: (Szétnyitja az iratot, és olvassa.) Mi, Kanizsa kiváltságos város bírása aláírásunkkal és pecsétünkkel igazoljuk, hogy ez irat előmutatója, Szobovics János, kanizsai születésű, 23 éves, nőtlen, városi aljegyző, kinek apja néhai Szobovics Ferenc, anyja pedig Poszovec Éva volt, igaz járatban vagyon. Miért is kérünk minden atyafi hatóságot, hogy a nevezettnek minden segítségére legyen. Kelt . . . s a többi. . . Ez

rendben találtatott. Most pedig lássuk a menyasszonyt!

Szobovics: (Kéznél fogva odavezeti Lizit.) Ez a menyasszony, tisztelendő atyám!

Lizi: Dicsértessék a Jézus neve! Tisztelendő ur, jó napot kívánok!

Plebános: Adjon Isten lányom! De ez még nem elég ám!

Szobovics: Hát mit tegyünk?

Plebános! Igazolni kell, hogy mi a neve, hogy még hajadon, és hogy hová való?

Vitéz: Az itt jelenlevő hivatalos személyek igazolják, hogy a lányasszony neve Marics Lizi, hogy hajadon, és hogy kanizsai lakós.

Plebános: Kik azok a hivatalos személyek?

Szentgyörgyi: Az egyik én vagyok, Szentgyörgyi András kanizsai becsületbeli tanácsos!

Szobovics: A másik lesz Faddi tanácsos ur!

Faddi: Hagyjanak nekem békét! Én nem mondok semmit sem a franciák ellen! Tisztességes ember vagyok!

Szentgyörgyi: (Mérgesen.) Haszonleső gazember, nem tisztességes ember! Most már az ellenségnek akar hizelegni! Haszonért Krisztust is segitené újra fölfeszíteni, emberségből pedig semmit sem tesz!

Vitéz: Nem érdemes ezért annyira haragudni, Szentgyörgyi uram! Akad még becsületes ember, aki bizonyág lesz!

Meskó: Nohát én leszek bizonyág! Meskó György kanizsai város-hajdu!

Szentgyörgyi: (A hajduhoz.) Derék ember!

Plebános: Maguk bizonyítják, hogy ez a Marics Lizi nevű hajadon?

Szentgyörgyi: Igazolom!

Meskó: Bizonyítom!

Plebános: Ez is rendben találtatott!

Szobovics: Hála Isten!

Plebános: Most még azt kell igazolni, hogy a menyasszony szülei beleegyeztek a házasságban!

Szobovics: Nincs a leánynak se apja, se anyja. Teljesen árva!

Plebános: Akkor kell a gyámnak beleegyezése.

Szobovics: Hisz a leány maga ittvan, és beleegyezik!

Plebános: Tehát nincsen gyámi beleegyezés?

Szobovics: (Zavartan.) Nincs!

Plebános: Akkor nem adom össze őket!

Vitéz: De ha nagyon kérjük a tisztelendő urat! Igazán veszedelembe sodor bennünket, ha nem segít rajtunk!

Plebános: Nem lehet!

Vitéz: Hátha az ellenség erőszakot használ?

Plebános: Én az isten szolgája vagyok! Tehát nekem ember hiába parancsol, hogy a meggyőződésem ellen cselekedjem!

Vitéz: Akkor nem tehetünk semmitse, a franciák jó akarata dacára! (Szobovicshoz.) Nincs más mód, mint meg kell kérned a tisztartót, hogy adja meg a beleegyezést!

Szobovics: Kálvária járás ez nekem, de azért megpróbálom (Hátra megy és Korntheuerhez beszél.) Kedves tisztartó ur! Adjon nyilatkozatot, hogy beleegyezik a házasságunkba! Lizi meg én régóta szeretjük egymást, és boldog fog lenni házasságunk!

Korntheuer: (Csufolkodva.) Hát ugy-e mégis az aljegyző ur volt a híres szöktető? (Mérgesen.) Sohasem egyezem bele a házasságba!

Szobovics: Jó férje fogok lenni Lizinek! Ujra kérem, ne tagadja meg a beleegyezést!

Korntheuer: Soha! (Elfordul Szobovicstól.)

Lizi: (Előjön, és leborul Korntheuer lábához.) Apám! Édes nevelő apám! bocsásson meg, amit vétettem ellene!

Korntheuer: Soha!

Lizi! Apám, nézzen az Istenre, és ne állja utját boldogságomnak!

Korntheuer: (Dühösen.) Takarodj szemem elől hitvány teremtés! Majd elbánok én veled, csak megszabaduljak!

Vitéz! (Szobovicshoz) No, megizzasztom egy kicsit a jövőendő ipadat! Megérdemli. (Odamegy Korntheuerhez.) Bizony könnyörtülete-sebb lehetne a tisztartó ur a halála órájában!

Korntheuer: Hogyan értsem ezt?

Vitéz: Hát elmondom! Pedig nem akartam egyelőre megijeszteni társaimat, azt gondolván, hogy talán időközben megmenekülünk. Ugyvan a dolog, hogy a francia magával hurcol bennünket addig, míg a fősereget feltalálja. Akkor elereszti csapatunkat, de engem meg a főadószedő feleségét azután is magánál tart. Engem tolmácsnak, az asszonyt meg a szépségeért.

Korntheuer: Legalább lesz tapasztalatuk!

Vitéz: Várjon csak még tisztartó ur, nem vagyunk még a végén! Kivülünk vissza tartják még a három hajdut, meg az éjjeli őrt, mert ezeket katonai szolgálatra fogják.

Verner: Jaj, én nem fatyok ellensik! Enkem nem göll vinni!

Vitéz: Nem is azért viszik magukkal, hanem mert hivatalos személy!

Verner: Erdek fitye a hifatalt! Annak fatyok asz áldoszat!

Málek: Hát a szekereket vissza adják?

Vitéz: Vissza. De a pokrócokat elveszik, meg a tiszttartó ur négy lovát.

Korntheuer: Erőszakos népség! Inkább venné el az életemet, mint a négy lovamat!

Vitéz: Most aztán eltalálta tiszttartó ur! Mert azt is elveszik! Magát föl fogják akasztani!

Korntheuer: (Ijedten.) Mi — mit akar?

Vitéz: Hát a francia okvetlenül föl akar akasztatni egy magyart, amiért az ezüstjét ellopták. Még pedig az a magyart, aki legnagyobb ur az ittlevők között. Ez maga! Így akarja megboszulni a károsodását!

Korntheuer: (Megdöbbenve.) Lehetetlen! Hiszen én békés ember vagyok! És igazban járok!

Málek: Nono!

Vitéz: Mégis csodálatos a végzet utja, mert a tiszttartó urat utolsó órájában még egyszer összehozza nevelt leányával! Legalább elbucszhat tőle!

Korntheuer: (Siránkozva.) Nem tudom elhinni,

hogy csakugyan ilyen rettenetességet követ el rajtam a francia, mikor én neki nem vétettem! Sőt még másnak sem!

Szentgyörgyi: Hát azt voltaképen nem lehetne mondani!

(Vitéz kissé hátra megy a sászörtiszthez, mire körül fogja Korntheuert négy sáször, és egészen szorosan a kocsi oldalához kötik, hogy mozdulni sem tud.)

Korntheuer: (Kiáltva.) Irgalmazzanak, hiszen semmit sem vétettem!

Vitéz: Enyje, de gyöngé az emlékező tehetése! Hisz csak az imént bánt el olyan irgalmatlanul a gyámleányával! És kiszolgáltatta az ellenségnek, aki szerencsére nem élt vissza a hatalmával! Vagy talán most jóvá teszi vétkét, és beleegyeznek a házasságba?

Korntheuer: Megmondtam már, hogy sohase lesz abból semmi! (Haragosan kiált Szobovicsra.) A maga lelkén fog száradni az én halálom?

Vitéz: No, ilyen megátalkodott embert még nem láttam! (Halkan Szobovicsához.) Igazán megérdemelné, hogy fölakaszszák! (Szobovicsához.) Pedig szó sincs róla! Csupán annyit mondtam a franciának, hogy kössék meg, mert el akar szökni!

Szobovics: Engem szerencsétlenné tett a

megátalkodottságával egész életemre! De hát legalább ez a pap segítene rajtunk!

Vitéz: (A plebánoshoz.) Tisztelendő ur, nem volna mégis valami mód arra, hogy össze adhatná az ifju párt?

Plebános: Ugyan mi lenne?

Vitéz: (Kevés gondolkodás után.) Hiszen nincs igazi akadály! Mert a tridenti zsinat értelmében nem kell gyámi beleegyezés a házasság érvényességéhez! Csupán a vőlegénynek meg a menyasszonynak a nyilatkozata szükséges!

Plebános: (Boszankodva.) Aztán kicsoda maga, hogy ennyire tudja?

Vitéz: Vitéz Mihály vagyok, csurgai professzor!

Plebános: Csokonai?

Vitéz: Az.

Plebános: A poeta?

Vitéz: A poeta.

Plebános: Aki azt a nótát írta a reményhez?

Vitéz: Az.

Plebános: (Kiáltva.) Kend az? Gyűjjék hát a kebelemre, had öleljem meg: (Két karját kitérja, és megöleli Vitézt.) Az a nóta olyan fölséges, melynél szebbet csupán az angyalok énekelnek a magas menyország-

ban! (Énekelve.) Földiekkel játszó — Égi tünemény! — Istenségnek látszó — Csalfavak remény! (Vitézhez.) No hát én megesketem az ifju párt!

Vitéz: (Bámulva.) Nem kér gyámi hozzájárulást?

Plebános: Hogyan kérnék, mikor kend mondja, hogy nem szükséges? Mikor kend mondja, hogy a tridenti zsinat a frigykötéshez csupán a házasulók beleegyezését kívánja? Kendnek ne hinnék?

Vitéz: (Meghatva.) Azt se tudom, hogyan köszönjük meg a tisztelendő ur szivességét, s különösen a bennem helyezett bizodalmat! Nem fog bennem csalódni!

Plebános: Ugyis tudom! Hanem talán igazolni kellene, hogy miért nem történt meg a háromszori kihirdetés?

Vitéz: Azt nem birjuk igazolni!

Plebános: Dehogynem! Csak a rendkívüli szükség esetét, vagy pedig veszedelem fenforgását kell bizonyítani!

Vitéz: (Vidáman.) Hát az könnyen megy! Mert nem vagyunk-e az ellenség kezében? Nem forog-e veszedelemben vagyunk, sőt életünk is?

Plebános: Bizonyára ugyan! Tehát megállapítom, hogy a kihirdetés mellőzhető!

Szobovics: Hála Isten!

Plebános: Mindjárt megkezdhetnénk a szertartást. Óhajtom azonban, hogy teljesítsék előbb az én kívánságomat is!

Szobovics: Végem van! Megint megakasztják az esküvőt:

Vitéz: Örömet megtesszük a tisztelendő ur kívánságát, csak mondja meg mi legyen?

Plebános: Először is rögtön küldjenek be Hahótra egy kocsit a cigányokért! Sebes vágatást hozzák ide őket, mert az én nótámat el kell huzatnom a lakodalomnál!

Vitéz: Azonnal küldöm Málekot! Annak jó lovai vannak.

Plebános: Másodszor pedig a pincéből elhozzák a zöld-mázás korsómat tele borral! Kendnek kell velem meginni!

Vitéz: Szívesen tisztelendő ur, akár két korsóval is!

Plebános: Kend az én kedves fiam! (Nevetve.) Csakhogy az én korsóm tizenhat iccés ám!

Vitéz: Állok elébe!

Csondor: (Odafurakodik Vitézhez, és halkán mondja.) Kevés lesz az a korsó bor!

Ünnepeljük meg ezt a nevezetes napot!

Csapjunk lakzit! Én fizetek három akó bort!

Vitéz: (Csondor vállára teszi kezét.) Látom maga jóra való ember! Köszönöm az ajánlatát!

Csondor: (Halkan.) Füzetek én többet is!

Iszen az életemet mentette meg! Csak csinálja ki, hogy elmehessek! Körülbelül másfél óra alatt visszajövök, és hozok annyi huszast, mennyiből kifutja a bor ára! No meg a cigányoknak is kerül valami! Ne féljenek, hogy megszököm, mert a kocsimért eljövök!

Vitéz: Emberül van, Csondor! Hanem azért a szekerét is vigye el, és a faluban adja át a lovakat Máleknak! Mindjárt beszélek a franciával, hogy ne akadályozza embereinket az elmenésben! (Hátra megy.)

Plebános: Jó lesz bizony rendbe hozni a multság dolgát a franciával!

Szobovics: Jó ám, mert másképp mink adhatjuk meg az árát!

Vitéz: (Előbbre jön.) Nincsen semmi akadály!

A tiszt nagyon örül a multságnak, és maga is részt akar benne venni! (Szobovicshoz.)

Küldd be a faluba Máleket meg Csondort a szekerükkel, hogy hozzák rögtön a cigányokat meg a három akó bort! Menjen

velük mindahárom hajdu, mert Máleknak szüksége lehet rájuk! A bor árát Csondor fizeti!

Plebános: Ohó! Valami eszembe jutott! Legokosabb lesz, ha a három akót is az én pincémből hozzák, mert más vonakodnék hitelbe adni.

Vitéz: Biz az jó lesz! Sohasem hittem volna, hogy ilyen egész embert találjak a papok közt, mint a tisztelendő ur!

Plebános: Node Vitéz Mihály sincs még egy az emberek között!

Szobovics: Siettetem az embereket! (Hátra megy.)

Kristóf: Talán jó lesz, ha én is elmegyek velük, mert hátha valami nehézség kerül elé, aztán szükség lesz segítségre!

Vitéz: (Nevetve.) Igaza van! Menjenk velük! Hanem Málekot engedje szabadon cselekedni!

Faddi: Engem szóba sem hoznak a küldetésnél, pedig én mindig a közönség dolgában fáradok! Hiába, jót nem várhatok a jó tettemért!

Szobovics: (Gunyosan.) Ne gondoljon vele! Vigasztalja magát, hogy a közjó mellett szépen meggazdagodott!

Vitéz: (Málekhoz.) Vigyázzon! Majd ugy napáldozás táján újra bemegy a faluba. Aztán még egyszer vissza kell jönni!

Málek: Nem köll beszélni! Mindent megcsinálunk! Elmegyünk, aztán vissza gyüvünk; megint elmegyünk, aztán megint vissza gyüvünk!

(Kristóf, Málek, Csondor, három hajdu szekereken elmennek.)

Korntheuer: Istenem, megbüntettél! Pedig én akartam büntetni! És akartam elfogni másokat, és engem fogtak el! Igaza volt a városbirónak! Elrontja az erőszak az ügyet! Nem kellett volna az eljárást megindítani! (Szomoruan.) Nem kell a tüzet fujni, ha nem éget!

Faddi: (A tisztartó mellé sompolyog, és halkán mondja.) Tisztartó urnak megmondom, hogy az egész deputáció ellensége! Csupán bennem talál igazi hiv szolgát! Szóljon, segíthetek?

Korntheuer: (Mérgesen.) Uh, de hitvány maga! Nyíltan lármáz az urodalom ellen, s alattomban elárulná saját társait! Eltakarodják a szemem elől, mert megrugdalom! Hitvány buger!

Faddi: (Halkan.) Nohát érdemes az embernek jónak lenni?

Szobovics: Tisztelendő ur! Addig talán el lehetne végezni az esketést, amíg megérkeznek a cigányok!

Plebános: Gondolja?

Vitéz: Az bizony jó lenne, tisztelendő ur!

Plebános: Álljon hát elém a vőlegény meg a menyasszony! Aztán jöjjön a két tanu!

Vitéz: Csakhogy az egyik tanu elment a faluba! Hanem talán mégis megcsinálhatnánk az esküvőt! Én szívesen lennék a másik tanu, ha elfogad a tisztelendő ur!

Plebános: Kendet én elfogadom akár prépostnak is!

Korntheuer: (Kiált.) Én leszek a másik tanu!

Plebános: (Csodálkozva.) Maga?

Korntheuer: Én!

Vitéz: Mégis derék ember, tisztartó ur, ámbár eddig ellenünk volt!

(A tisztartóhoz megy, és kezét nyújt neki.)

Korntheuer: Elfogadom e becsületes ember jobbját, és kinyilatkoztatom, hogy beleegyezem Lizi házasságába!

Plebános: Már arra nincs szükség, de azért jól van! Mindenki figyeljen, megkezdem a szertartást!

(Az emberek a pap köré gyűlnek.)

Vitéz: Szerencse fel!

Plebános: Nincs-e valami rokonság vagy egyéb akadály a házasulandók közt?

Korntheuer: (Kiáltva.) Nincs!

Plebános: (Kezébe veszi a keresztet.) Térdeljen le a vőlegény meg a menyasszony!
(A jegyesek letérdelnek. Szobovicshoz.) János!
Szereted-e ezt a tisztességes hajadont?

Szobovics: Szeretem!

Plebános: (Lizihez.) Lizi! Szereted-e ezt a jóhirű férfiut?

Lizi: Szeretem!

Plebános! Esküdjetek erre a keresztre, hogy holtiglan sem jóban sem rosszban el nem hagyjátok egymást!

Szobovics: Esküszöm!

Lizi: Esküszöm!

Plebános: Én tehát ezt a frigyet megáldom az anyaszentegyház szokása szerint az Atyának, és Fiunak, és Szentlélek Istennek nevében ámen! (Elvégzi a szertartást és a feszületet csókra nyújtja.) És most kedves gyermekeim, én is kívánok a házasságtokhoz állandó boldogságot!

Szobovics: Köszönöm!

Lizi: Köszönjük szépen, tisztelendő atyánk!

HUSZONHETEDIK JELENET

(Mesziről éneklés hallatszik, mely lassankint erősödik. Mindannyian figyelnek. A sászörök intézkedésére valamennyien behuzódnak az erdőbe.)

Böcögő Kati. Voltak.

Kati: (Énekelve jön.)

Az anyámat nem ismértem,
Mint utszéli bokor éltem!
Nem volt egész Szala mentén,
Még egy olyan árva mint én!

Vitéz: Enyje, milyen gyönyörű nóta! Beirom
a könyvembe a paraszt dalok közé!

Szentgyörgyi: Ez fejr nép hangja! Nem
kell félni!

Kati: (Énekel.)

Letörték a bokor ágát,
Árvábbá tették az árvát!
Jancsit katonának vitték,
A szívemet összetörték!

Kolongya: (Kiált az erdőből.) Iszen ez a Kati!
(Kifut a posta utra. Katihoz érve, karjába zárja.
Kiált.) Kedves kis Katicám! Édes bogaram!
Hogyan kerülsz te ide!

Kati: Jancsi, kedves Jancsi! Csakhogy utol-
értelek! Te utánad gyüttem! Azt gondol-
tam, hogy oda megyek, ahová téged
visznek!

Kolongya: Hát mégis gondol a fölséges Isten az olyan ágról szakadtra is, milyen én vagyok!

Kati: Meg amilyen én vagyok!

Kolongya: Kati, sohasem felejttem el a hozzám való jó indulatodat! Áldjon meg az Isten érte!

Szentgyörgyi: (Vitézzel együtt kilép az erdőből.) Csodálatos találkozás! Ez a Böcögő Kati! Ki hitte volna, hogy ilyen szépen tudjon énekelni! S hogy annyira szeresse ezt a Jancsit! Szinte irigység fog el a látására!

Vitéz: Bizony, csak az a boldog, akit szeretnek!

Szentgyörgyi: (Vitézhez.) Valakit elébök kell küldeni, hogy jöjjenek ide, mert máskép bántódásuk lesz a franciától!

Vitéz: Igaza van! Majd én Szólok! (Kiált.) Siessenek, nehogy baj essék!

Kati: Jaj, megláttak! Szégyenlem magamat!

Kolongya: Ne félj, Kati! Az az ur a mi pártfogónk! Meg a franciák is! Mert azok kezében vagyunk ám! Én rajtam is azok segítettek! Megszabadítottak az örökös katonáskodástól! Gyerünk hozzájuk!

Kati: Menjünk hát Isten nevében!

Kolongya: (Kézen fogva az erdő szélre vezeti Katit.) Itt vagyunk!

Vitéz: Nem lesz semmi baj! Majd én beszélek a franciákkal! (Hátramegy. Rövid idő múlva előjönnek a franciák meg a deputátusok a bokrok mögül.)

Faddi: (Meglátja Katit.) Enyje, ez a sánta személy utánunk mert jönni? (Kiált.) Rögtön bilincsbe kell verni!

Szentgyörgyi: Csak lassan, Faddi uram! Már elfelejtette a Komárominét?

Faddi: (Boszusan.) Az egészen más!

Szentgyörgyi: Persze más, mert a saját magáról van szó! De arra is figyelmeztetem, hogy e helyütt nincs jogában intézkedni, mert nem vagyunk Kanizsa határában!

Faddi: (Méltóságosan.) A szent erkölcs megsértését mindenütt meg kell büntetni!

Vitéz! (Haragosan.) Csak merjen valamit cselekedni az ellen a nyomorék lány ellen! Ugy látszik elfelejtette, hogy az ellenség kezében van! Itt el kell hagynia a közügy alá rejtett kapzsiságát és az ostobaságig vitt dölyföt, mert rögtön levágják! (Kiált.) Könyökös tanácsos!

Faddi: (Megijedve.) Nono, hallgatok már!

Pedig jót akartam tenni! Csakhogy engem mindig félre ismernek!

Vitéz: (Katihoz.) Ne féljen kis lány! Nem bántja itt senki!

Kati: Mégis jó az Isten!

Kolongya: Látod Kati, én a mái napig nem is tudtam, hogy ennyire szeretlek téged! Kész vagyok az egész életemet a te akaratod szerint élni!

Kati: Én meg az egész sorsomat a te kezébe adom!

Kolongya: Köszönöm Katicám! Meghálálom a jószágodat! Az Isten talán azt is megengedi, hogy megesküdhetünk valahol, és hites társak gyanánt élhetünk!

Kati: (Sirva.) Ekkora boldogságra nem számíthat ilyen szegény ember!

Vitéz: Dehogy nem! Itt senki sem tilthatja meg, hogy avval ne kössön házasságot, akit szeret! Hisz az ellenség kezében vagyunk! Különben majd én idehívom a plebánost, őt kérjék, hogy végezze el az esketést! (Kiált.) Plebános ur! Jöjjön csak ide! Még egy jó cselekedetet lehet megtenni!

Plebános: (Előre jön.) Mi az kedves poétám?

Vitéz: Ezeknek van valami kérésük plebános urhoz!

Plebános: (Kolongyához fordul.) No mi lesz az?

Kolongya: (Akadozva.) Tisztelendő atyám! esküdtessen össze Kátival! Megáldja érte az Isten!

Plebános: De hiszen ti bizonyosan jobbágyok vagytok! Hát beleegyezett a földes uratok?

Kolongya: Nem volt nekünk földes urunk soka! Csak úgy pásztor sorsban nevelkedtünk föl!

Plebános: (Vitézhez.) Nincs házassági akadály?

Vitéz: Nincs! Árva mindakettő!

Plebános: Jól van, Kend szavára elvégezem a házasság kötést! Vannak-e tanuk?

Szentgyörgyi: Az egyik tanu énleszek! Szentgyörgyi András, kanizsai böcsületbéli szenátor!

Szeglet: A másik meg én leszek! Szeglet Ferkó, kanizsai árva legény! Engedjék meg, hogy én legyek a másik tanu!

Plebános: Jó, jó! Legyen! Hát a tanuk ismerik-e a házasulandókat!

Szentgyörgyi: Ismerem! A menyasszony: Böcögő Katalin.

Szeglet: (Közbe szól.) A vőlegény meg a

Kolongya Jancsi! Velem együtt fogták el, — katonának!

Plebános: (Mosolyogva.) Igen jól van! Most térdeljen elé a házasulandó pár!

(Kati és Kolongya letérdelnek.)

Kolongya: (Katihoz.) Ki hitte volna, hogy ilyen jól végződjék ez a szerencsétlen nap?

Plebános: Feleljetek mindketten a kérdéseimre! (Kolongyához.) János! Szereted-e ezt a tisztességes személyt?

Kolongya: Szeretem!

Plebános: (Katihoz.) Katalin! Szereted-e ezt a becsületes legényt?

Kati: Szeretem!

Plebános: Akartok-e egymással házasságra lépni?

Kolongya: }
Kati! } Akarunk!

Plebános: (A feszületre téteti Kolongyának és Katinak két ujját.) Tegyetek hát fogadalmat Isten színe előtt! Mondjátok utánam az esküt! (Meg-megszakítva elő mondja az eskü mintát.) Esküszöm az élő és mindenható Istenre, hogy leendő hitves társamnak szerető hiv segítője leszek az egész életen keresztül, és el nem hagyom semmiféle nyavalyájában! Isten engem úgy segítjen!

Kolongya: }
 Kati: } (Az esküt elmondják.)

Plebános: (Egymásba teszi kezeiket.) Én tehát az anyaszentegyház szokása szerint házas-társaknak nyilvánítalak benneteket az Atyának, és Fiunak, és Szentlélek Istennek nevében, ámen!

(A jegyespár fölkel térdeiről.)

Kati: (Kolongyához.) Hallottad? A tisztelendő ur nem azt mondta „Kati“, hanem „Katalin“! Még sohasem szólítottak ilyen szépen! Olyan boldog vagyok!

Kolongya: Bizony, szerencsések vagyunk!

Kati: Csak meg ne verjen a jó Isten, amiért dicsekszünk a boldogságunkkal!

Kolongya: (Sóhaj.) Én is attól félek!

Vitéz: Ilyen gyönyörűen csak a régi aranykorban kötöttek házasságot! Akik itt-vagyunk, mindnyájan megbecsüljük egymást, bár különböző népek vagyunk! Fölöttünk a nyájas ég, előttünk a suttogó erdő, bennünk a szeretet, és velünk az Isten!

Plebános: Milyen kedvesen beszél kend! Nem hiába poeta!

Vitéz: Mennyi minden szétválaszt bennünket,

az életben! Csekélységért menyinyit civakodunk! S ime milyen szépen megbékülünk, mikor az ellenség kezében vagyunk!

Szentgyörgyi: Az már igaz!

Szobovics: Hanem a franciát is elismerés illeti! Mert az ő jóakarata nélkül nem tudom hogyan kötöttünk volna házasságot!

Szentgyörgyi: Az Isten éltesse a franciákat!

Mindnyájan: (Kiáltva.) Isten éltesse!

Lizi: (Odamegy Korntheuerhez) Kedves nevelő apám! Köszönöm jóságát, amit most irántam kimutatott! És bocsásson meg, ha valamit vétettem!

Szobovics: (Szintén Korntheuerhez lép.) Az én szívem csurdultig van boldogsággal! És is köszönöm a jóindulatot! Legyen ezentul jó apánk! Az elvesztett négy ló után pedig ne busuljon, az árát megtérítjük a hozományból! Ugy-e beleegyeznek kedves Lizi?

Lizi: Szives örömet!

Korntheuer: (Felvidulva.) Rendben van, gyermekeim! Megtaláltuk egymást! De mit ér mindez, ha az én életemet elveszik?

Vitéz: Legyen nyugodtan tisztartó ur megszabadítjuk!

HUSZONNYOLCADIK JELENET.

(Vissza érkeznek Hahótról. Az egyik szekérről cigányok ugrálnak le, és mindjárt cincogtatják hegedűiket. A másik szekéren boros hordó van.)

Voltak. Szentgyörgyi. Málek. A három hajdu.
Cigányok.

Málek: (Egy óriási korsót emel le a szekérről, és Vitéznek nyújtja.) Ezt is elhoztuk ám!
Tessék!

Egyik hajdu: Minden megvan! Ugy-e csapra üssük a három akóst?

Vitéz: Csapra ám! Uristen milyen rendkívüli lakodalom lesz itt!

Málek: (Halkan.) A csapat készen áll. Nem sokára elébük megyek, aztán rögtön ide rohanunk!

Vitéz: (Szintén halkan.) Azonnal menjen értük!
(Erősebb hangon.) De már iszunk egyet!

(Málek eltűnik.)

Plebános: Ohó! Még nem iszunk! (Cigányokhoz.) Mórék, mindenek előtt huzzátok el az én nótámat!

(Cigányok belekezdenek Csokonai énekébe: „a reményhez.“)

Vitéz: Nini, az én versem!

Plebános: De az ám! El kell énekelnünk
szivünk vidámitására!

(A plebános énekelni kezded, mire valamennyien vele
énekelnek:)

Földiekkel játszó,
Égi tünemény!
Istenségnek látszó
Csalfa vak remény!
Kit teremt magának
Sok boldogtalan,
S mit védangyalának
Bókol untalan.

Sima száddal mit kecsegtetsz
Mit nevensz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
Még most is belém?

Csak maradj magadnak!
Biztatóm valál,
Hittem szép szavadnak,
S mégis megcsalál!

Szentgyörgyi: Milyen fölséges!

Plebános: Ugy-e jól huzzák? Nem hiában
magam tanítottam meg a füstösöket kottá-
ból erre nótára! Hanem most iszunk egyet!
(Föl emeli a nagy korsót. Vitézhez.) Isten éltesse
kendet, az aranyos poetát! (Iszik, aztán a
korsót Vitéz kezébe adja.)

Vitéz: Isten éltesse tisztelendő urat, a legderekabb papot! (Iszik) Ugy-e megkínálhatom a francia tisztet is?

Plebános: Had igyék! Hiszen az is az Isten teremtése!

(Vitéz a tiszthez lép, és a korsót neki adja. A tiszt mosolyog, és iszik.)

Vitéz: A csapra ütött hordóból mindenk előtt a francia katonáknak adjanak inni! (Teljesítik Vitéz parancsát.)

Szeglet: (Előlép.) Kedves és igen jó urak! Apátlan, anyátlan árva vagyok, éppen azért fogtak meg katonának! Nincsen se pénzem, se egyéb vagyonom. De azért hálámat mégis szeretném kimutatni! Szeretnék valamivel hozzá járulni a vigassághoz!

Vitéz: Szívesen fogadjuk!

Szeglet: Aztán meghálálni akarom Faddi tanácsos urnak is, amiért megfogatott katonának!

Faddi: No mi lesz az?

Szeglet: Engedjék meg, hogy táncolhassak és eldanolhassak valamit, amit tudok!

Málek: Halljuk a szép szót!

Szeglet: Majd én elő énekelek, (a tömeghez fordul.) maguk pedig utánam éneklik, mint a bucsusok!

Faddi: Kezdd már!

Szeglet: (Hosszan elnyujtva énekel.) Mikor kiment Faddi májszter az utcára,

Mindnyájan: (karban.) Mikor kiment Faddi májszter az utcára,

Szeglet: Ráakadt egy szomoru kutyára.

Mindnyájan: Ráakadt egy szomoru kutyára.

Szeglet: Persze mingyár a kutyához rugott,

Mindnyájan: Persze mingyár a kutyához rugott,

Szeglet: S aközben a sárba bele bukott!

Mindnyájan: S aközben a sárba bele bukott!

Szeglet: (siralmasan.) Ó jaj sárba bukott!

Faddi: (mérgeesen kiált.) Megállj akasztófára való!

Mindnyájan: Ó jaj, sárba bukott!

Szeglet: (gyorsan énekl, és táncol hozzá.)

Nézze csak a májszter ur,

Milyen ez a mente!

Mindnyájan: Nézze csak a májszter ur,

Milyen ez a mente!

Szeglet: Valahol a sterccel

Össze vissza kente!

Mindnyájan: Valahol a sterccel

Össze vissza kente!

Vitéz: No lám! Az én versemet milyen ügyesen kifordította!

Faddi: (Szegletre kiált.) Megállj! Kerülj csak haza, megint megfogatlak!

Szeglet: (nevet.) De nem megyek ám többet haza soha! Hál isten, nem vagyunk a városban, hanem az ellenség markában! Fenyegethetsz, timár! Nem félek tőled már! Isten veled Ignác, engem többet nem látsz!

Vitéz: (nevet.) Egész költő ez a gyerek! Hogyan is volt? (énekel, mindannyian vele éneklük, Szeglet bukdácsolva táncol.)

Nézze csak a májszter ur,
Milyen ez a mente?
Valahol a sterccel
Össze vissza kente!

Plebános: Cigány huzzad! (A cigány huzza. Mindnyájan éneklük.)

Mikor kiment a timár az utcára . . .

HUSZONKILENCEDIK JELENET.

(Trombita harsogás hangzik. Huszár rohamot fujnak. Vitéz elhallgat, és felemeli fejét, mintha jobban akarna hallani. A sárörtiszt szintén figyelni kezd a kürt szóra.)

Posta kocsis. Málek. Egy csapat lovas ember.

Vitéz: (Egyet ugrik előre, és feltartja a mutató ujját. Kiáltva.) Huszárok! Huszárok jönnek!

Apollonia: (Kiált.) Huszárok! Huszárok!
 Mindnyájan: (Kiáltanak.) Huszárok! Huszárok!
 Szentgyörgyi: Huszárok! De hát mit keresnek erre?

(Lövés hallatszik. A tiszttartó intésére a sászörccsapat beugrik az erdőbe. A kürt szakadatlanul szól. Porfellegek között oda robotog a lovas csapat.)

Málek: (Lóhátról kiált.) Ide lovagoltunk! Ugy-e jól csináltam a dolgot?

Vitéz: Pompásan!

Posta kocsis: Hát még én hogyan fujtam a huszár marsot!

Vitéz: Fölségesen! Hanem most hirtelen meneküljünk valamennyien, mert még visszajöhet a francia! Málek szálljon le, és oldja föl a tiszttartó urat! Én pedig itt segítek! (Hátra megy, és feloldozza Apollonia kötelékét) Nemzetes asszony meg vagyunk mentve!

Apollonia: Köszönöm! Maga ritka derék ember!

Málek: (Leszáll a lóról.) Menjünk hát a tiszttartó urhoz! (Korntheuert megszabadítja láncától.) Ne féljen tiszttartó ur, nincs már veszedelem!

Korntheuer: Köszönöm Gyura. Nem feledkezem meg rólad!

Vitéz: Most siessünk Egerszeg felé! Aki nem tartózik a deputációhoz az meg fusson amerre lát!

Egyik cigány: (Társaihoz.) Sáládjunk, mer itt ember halál lesz mingyár! Upre móre!
(A cigányok elfutnak.)

Szentgyörgyi: Talán nem is kell nagyon síetnünk, mert nem jön a francia többet erre vidékre! Az is örül, hogy megmenekült a huszároktól!

Plebános: Minden esetre kiüresítjük a korsót!

Vitéz: Nohát igyunk még egyet (Iszik. Utána a plebános iszik, és kézről kézre adja a korsót.)

Málek: (Lovaira csap.) Gyü Fakó! Megérdemeljük a zabot, de nem kapjuk meg!

Vitéz! (Nevetve Málékhoz.) Igyék maga is, Málék! Nagyon megszolgalta! (Átadja a korsót)

Málek! Ezt már értjük!

Faddi: (Mérgesen kiált.) Hát én velem senkise törődik! Senkisem mondja: tessék inni tanácsos! tessék a kocsira ülni tanácsos ur! Nézze meg az ember!

(Nem felel rá senki.)

Málek: (Ivás után.) Ez hát célszerű volt! Köszönjük! No, most már mehetünk!

Tisztartó: Lizi, te az én kocsimra ülsz, a férjeddal együtt! (Megtörténik.)

Verner: (A tisztartó kocsijához fut, és fölveti rá magát.) Az én helye is itt megvan! Menjünk! (A kocsi elindul.)

Plebános: (Szobovics után kiált.) Az esketést majd beírom az anyakönyvbe otthon!

Szobovics: (Hátra kiált.) Köszönöm tisztelendő ur!

Faddi: Dejszen én se maradok ám itt! (Futni kezd a szekerek után, a pokrócot vivő fuvaros rákiált). Hát csak kapaszkodjék a pokrócok fölé, tanácsos ur! Ott jó helye lesz!

(Faddi felkapaszkodik. Indulnak)

Apollonia: Péter! Kérd meg a megmentőmet, hogy üljön a mi szekerünkre, és legyen vendégünk amíg Egerszegen fog tartózkodni!

Dóka: (Vitézhez.) Persze a mi vendégünk lesz! Még csak az kellene, hogy elkerülje a házunkat! Ugy-e megtisztel bennünket?

Apollonia: (Vitézhez.) Én is künyörgöm, teljesítse az uram akaratát! Valami kicsiséggel szeretnénk meghálálni a nagy cselekedetét!

Vitéz: Köszönöm! Elfogadom a szives invitálását! (Fel ül a szekérre.)

Dóka: (A Felesége mellé ül.) Ugy örülök, hogy megszabadultál, kedves Plónikám!

Apollonia: Péter, csak fogd be a szádat! Azt hiszed nem láttam, hogy azokat az ócska leveleket tudtad védelmezni, de a hites feleségedet nem? Aztán majd négy-szemközt azt is megkérdem, hogy azt a lányt mért kellett éppen a te szekereden elbujtatni?

Dóka: Milyen furcsákat kérdezel, édes Plónikám! Hiszen én nem tudhattam, hogy leány, mert férfi ruhában volt!

Apollonia: Most hallgass! Majd akkor felelj, ha kérdezlek!

Dóka: (Sóhajtv.) Málek Gyura, Málek Gyura! Mit avatkozol te bele a világ történetbe?

(Elvonulnak.)